

לקוטי תורה • פרשת ראה • מאמר 1

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה וגו'

”ראה, אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה”

במתן תורה הוטבע שם הוי' בפנימיות ה"פנים" של כל יהודי: היו"ד שלו היא ביטול מולד שלמעלה מהשכל, הה"א העליונה היא התבוננות, והווי"ו והה"א האחרונה הן המשכתן אל הלב ואל המחשבה, הדיבור והמעשה. בזמן הגלות השם "אינו שלם", אך באמצעות התורה והמצוות האדם ממשיך ברכה מן האל"ף של אנכי, שלמעלה מכל העולמות, וברכה זו ודאית.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/1

הנקודה

במתן תורה הוטבע שם הוי' בפנימיות ה"פנים" של כל יהודי: היו"ד שלו היא ביטול מולד שלמעלה מהשכל, הה"א העליונה היא התבוננות, והווי"ו והה"א האחרונה הן המשכתן אל הלב ואל המחשבה, הדיבור והמעשה. בזמן הגלות השם "אינו שלם", אך באמצעות התורה והמצוות האדם ממשיך ברכה מן האל"ף של אנכי, שלמעלה מכל העולמות, וברכה זו ודאית.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע נאמר בפסוק "היום" ו"לפניכם". במתן תורה, כש"פנים בפנים", נמשך שם הוי' אל ה"פנים" הפנימיות של כל נשמה. ארבע האותיות שלו הן ארבע בחינות באדם: היו"ד היא חכמה, ביטול מולד שלמעלה מהשכל – ולכן גם הרשעים מלאים חרטות – הנקרא איתן, לשון חוזק; הה"א העליונה היא בינה, התבוננות בגדולת ה'. השתיים צריכות לפעול יחד, כמו "תרין ריעין דלא מתפרשין". הווי"ו היא נחל איתן, המשכתן אל רגשות הלב, והה"א האחרונה היא המחשבה, הדיבור והמעשה. בגלות השם "אינו שלם": ההתבוננות אינה מגיעה אל הלב. האדם מסיר את ערלת הלב של התאוות באמצעות תשובה, ולעיתיד לבוא ה' ימול את הלב עצמו ויגלה את נקודתו הפנימית ביותר. הקדיש מבקש ששם י"ה יתגדל ויימשך בכל שלושת הלבושים באמצעות התורה והמצוות, ששורשן "מעולם", למעלה מן העולמות. לכן "ראה, אנכי נותן לפניכם ברכה" פירושו שמן האל"ף של אנכי, שלמעלה מן הבי"ת של הבריא, נמשכת ברכה לכל יהודי, והיא ודאית: "אשר תשמעו", ולא "אם".

מבנה

1	השאלה והשם במתן תורה	11
	מדוע נאמר "היום" ו"לפניכם": במתן תורה נמשך שם הוי' אל ה"פנים" הפנימיות של כל נשמה, כדי שיהיה "אלקיכם".	
2	היו"ד והה"א העליונה: ביטול והתבוננות	21
	חכמה, הביטול המולד שלמעלה מהשכל, היא איתן; בינה היא התבוננות בגדולת ה'; כ"נקודה בהיכליה", השתיים צריכות להיות תמיד יחד.	
3	הווי"ו והה"א האחרונה	31
	נחל איתן נמשך אל שש המידות שבלב, ומשם אל המחשבה, הדיבור והמעשה; הילד שטרם נולד, שלימדו אותו את התורה כולה, מקבל כל אות משם ה'.	
4	הגלות ומילת הלב	4-5
	בגלות השם אינו שלם וההתבוננות אינה מגיעה אל הלב; האדם מסיר את הערלה באמצעות תשובה, ולעיתיד לבוא ה' ימול את הלב עצמו.	
5	"יתגדל ויתקדש שמיא רבא"	61
	שם י"ה מתגדל ונמשך במחשבה, בדיבור ובמעשה; "מעולם" הוא ה' שלמעלה מכל העולמות, למעלה הן מן האור הממלא והן מן האור הסובב.	
6	"ראה, אנכי נותן לפניכם ברכה"	71
	הביטול מתלבש במצוות; אנכי ניתן אל הפנים הפנימיות; הברכה מגלה את מה שנמצא בשורש, וברכה היא ראייה.	

השם נמשך בכל נשמה במתן תורה; היו"ד והה"א העליונה הן חכמה ובינה, והווי"ו והה"א האחרונה הן ההמשכה אל הלב ואל המחשבה, הדיבור והמעשה.

מילת הלב, אלול והקדיש; הברכה ממשיכה סובב אל ממלא; האל"ף של אנכי, שלמעלה מן הבי"ת של הבריאה, מחברת את שם הוי"ו שלמעלה מן העולמות עם שם הוי"ו שבתוכם.

הקללה רק מסלקת את מה שחוסם את הברכה, ולכן הברכה באה "כאשר" תשמעו ולא "אם"; "ויברך דוד" מאיית ודאי, כלומר ודאי.

איתן (חזק) איתן

הכינוי לחכמה שבנפש: קשר איתן ובלתי ניתן לניתוק עם ה', שלמעלה מהשכל, הקיים בכל יהודי מלכתחילה. אותיות המילה יוצרות לשון עתיד, ורומזות להתגלותה בגלוי לעתיד לבוא.

נחל איתן נחל איתן

ההמשכה מחכמה ובינה אל שש המידות שבלב, כדי להפוך אותן לקדושה; זוהי הווי"ו שבשם.

נקודה בהיכליה נקודה בהיכליה

חכמה כנקודה נסתר בתוך בינה, ההיכל שלה. הנקודה מעניקה להיכל חיות, ואילו נקודה בלי היכל אינה פועלת דבר.

שני רעים שאינם נפרדים תרין ריעין דלא מתפרשין

חכמה ובינה למעלה, וביטול והתבוננות באדם, שצריכים תמיד להיות יחד.

השם אינו שלם אין השם שלם

בגלות יו"ד"ה"א, השכל, נפרדים מווי"ו"ה"א, הלב והמעשים, ולכן ההתבוננות אינה נעשית לאהבה ויראה מורגשות.

ערלת הלב ערלת לבבכם

תאוות גשמיות המכסות את הלב וחוסמות את ההמשכה; האדם מסיר אותן באמצעות תשובה, ולעיתים לבוא ה' ימול את הלב עצמו.

ברכה ברכה

גילוי והמשכה של מה שכבר קיים בשורש, בניגוד לתפילה, המבקשת דבר חדש; ברכה היא "ראייה", ביטול החכמה.

אנכי אנכי

ה"אני" העצמי של ה' במתן תורה, הפותח באל"ף, למעלה מן הבי"ת של הברכה שבה נברא העולם; באמצעותו נמשך שם הוי"ו בכל יהודי.

קטע 1 • 11

השאלה והשם במתן תורה

1 ראה אנכי נותן¹ לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה^{2,3} וגו'. הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל מקום שנאמר⁴ היום הוא נצחי ולעולם⁵ גם היום הזה.⁶

"ראה, אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה: את הברכה" וגו'. והנה אמרו חז"ל: בכל מקום שנאמר "היום", משמעותו נצחית ולעולם, [והדבר חל] גם על היום הזה עצמו.

המאמר פותח בדברים יא, כו-כו, שבהם משה מציב לפני ישראל ברכה וקללה. הוא מזכיר את הכלל שקבעו חז"ל, שלפיו "היום" בתורה מציין דבר נצחי: מה שנאמר "היום" עומד בתוקפו בכל יום ולנצח.

ולהבין זה בכאן וגם מלת לפניכם דהוי ליה לומר לכם. אך הענין כי הנה יש בכל אחד ואחד מישראל בחיי פנימיות ובחינת חיצוניות (עמ"ש מזה ע"פ ויהי מקץ בדבור השני)⁷

[יש] להבין זאת כאן, וגם את המילה "לפניכם", שהרי היה לו לומר "לכם". אך העניין הוא כך: בכל אחד ואחד מישראל יש בחינה של פנימיות ובחינה של חיצוניות (ראו מה שכתוב על כך על הפסוק "ויהי מקץ", במאמר השני).

עולות כאן שתי שאלות: כיצד חל כאן ה"היום" הנצחי, ומדוע נאמר "לפניכם", מן המילה "פנים", ולא פשוט "לכם"? התשובה מתחילה בעיקרון שלפיו לכל יהודי יש פנימיות וחיצוניות: רובד פנימי ונסתר של הנשמה, וכוחותיה הגלויים.

והנה כתיב פנים בפנים דבר⁸ ה' עמכם כי בשעת קבלת התורה נמשך לכל אחד ואחד מישראל⁹ בחינת הוי' בבחי' פנים שלהם בכל ניצוץ נשמותיהם

והנה כתוב: "פנים בפנים דיבר הוי' עמכם", שכן בשעת קבלת התורה נמשכה לכל אחד ואחד מישראל בחינת הוי' אל בחינת ה"פנים" שלו, בכל ניצוץ מנשמתו.

בדברים ה, ד נאמר שבסיני דיבר ה' עם ישראל "פנים בפנים". אדמו"ר הזקן מפרש את ה"פנים" כרובד הפנימי של הנשמה: בשעת מתן תורה נמשך שם הוי' אל ה"פנים" הפנימיים ביותר של כל יהודי, אל כל ניצוץ וניצוץ מנשמתו.

וזהו ענין קבלת הדבור אנכי ה' אלקיך פיי שיהיה בחיי שם הוי' מאיר ומתגלה בך כל כך עד שיהא נקרא על שמך להיות אלהיך אלהים שלך כמ"ש במ"א.^{10,11}

וזהו ענין קבלת הדיבור "אנכי הוי' אלקיך": שבחינת שם הוי' תאיר ותתגלה בך במידה כזאת, עד שתיקרא על שמך ותהיה "אלקיך" — אלקים שלך, כפי שמוסבר במקום אחר.

הדיבר הראשון, "אנכי הוי' אלקיך", מתפרש כדבר שכל יהודי קיבל: ששם הוי' יאיר בו ויתגלה בו עד כדי כך, שה' ייקרא על שמו — "אלקיך", אלקים שהוא באמת שלו.

קטע 2 • 21

היו"ד והה"א העליונה: ביטול והתכוננות

2 וביאור ענין זה איך יש¹² בחינת שם הוי' בכל אחד ואחד. הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אפילו רשעים מלאים חרטות^{13, 14} שנופלים להם הרהורי תשובה מחמת שאינו רוצה להיות נפרד מהקב"ה והוא בלי טעם ודעת¹⁵ מפני

ביאור העניין — כיצד בחינת שם הוי' מצויה בכל אחד ואחד: חז"ל אמרו שאפילו הרשעים מלאים חרטות, שכן עולות בהם מחשבות של תשובה, מפני שאינו רוצה להיות נפרד מהקדוש ברוך הוא. והדבר הוא בלי טעם ודעת, משום ש

כעת אדמו"ר הזקן מראה כיצד שם הוי' מצוי בכל יהודי. הוא פותח באמירה "רשעים מלאים חרטות": גם חוטא חוזר ומהרהר בתשובה, מפני שבעומק נפשו אינו רוצה להינתק מה'; למשיכה הזאת אין טעם והסבר.

כי בחינה זו היא באה מבחינת חכמה שהיא בחי' ביטול אליו ית' שלמעלה מן ההשכלה והדעת המושג¹⁶ (כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פ"ח)

בחינה זו נובעת מבחינת חכמה, שהיא בחינת ביטול אליו ית', למעלה מהשכלה ומהבנה הניתנת להשגה (כמבואר בספר של בינונים [תניא], פרק י"ח).

ההתקשרות הזאת, שאין לה טעם, נובעת מחכמה, הכוח הנעלה ביותר בנפש, שהיא ביטול טהור לפני ה' ועומדת למעלה מכל מה שהשכל יכול להשיג. בתניא, פרק י"ח, מוסבר שאור ה' מלוכב בחכמת הנפש, שהיא למעלה מדעת ומשכל שניתנים להשגה.

ונקרא בחי' משכיל על דבר¹⁷ וכתוב משכיל לאיתן¹⁸ אורחי פי' משכיל להיות איתן מלשון חיזוק כמו איתן מושבך כי בחינה זו היא בחינה חזקה שנתחזק בכל אחד ואחד מישראל מאד בבחי' קשה עורף כמ"ש¹⁹

היא נקראת בחינת "משכיל על דבר", ונאמר "משכיל לאיתן האורחי". פירושו: משכיל להיות איתן, מלשון חוזק, כמו "איתן מושבך"; שכן בחינה זו היא בחינה חזקה, הקבועה בעוצמה רבה בכל אחד ואחד מישראל, בבחינת קשה עורף, כמו שנאמר,

בחינה זו נקראת "משכיל", תובנה, על פי משלי ט"ז, כ, וכוונתה מזמור פ"ט, "משכיל לאיתן האורחי". אדמו"ר הזקן מפרש "איתן" כלשון חוזק, כמו במדבר כ"ד, כ"א: חכמת הנפש נטועה היטב בכל יהודי ואינה מתכופפת, כמו עורף קשה.

כי עם קשה עורף הוא וסלחת²⁰ וגו' כמ"ש במ"א לפי שהוא רצון פשוט בלי שום טעם ושכל מושג²¹ "כי עם קשה עורף הוא וסלחת" וגו', כפי שמבואר במקום אחר; שכן זהו רצון פשוט, שאין בו שום טעם ושכל שניתן להשגה.

לאחר חטא העגל התפלל משה: "כי עם קשה עורף הוא וסלחת", והציג את העקשנות כסיבה לסליחה. בשורשה, העקשנות שעלולה להתנגד לה' היא קשר בלתי ניתן לערעור אליו, מפני שהיא רצון פשוט שאינו זקוק לטעם.

וגם אותיות איתן משמשות לעתיד לבא (שהן באין בראש התיבה להורות על שימוש הפעולה להבא אפע"ל יפע"ל תפע"ל נפע"ל)²²

גם אותיות איתן משמשות לציון העתיד לבוא (הן באות בראש התיבה כדי להורות שהפעולה היא לעתיד: אפעל, יפעל, תפעל, נפעל [אני, הוא, אתה, אנחנו נפעל]).

המילה איתן נכתבת באותיות אל"ף, יו"ד, תי"ו, נו"ן — ארבע האותיות שכאשר הן באות לפני פועל בעברית הן יוצרות זמן עתיד: אפעל, יפעל, תפעל, נפעל. לכן עצם שמה של בחינה זו מצביע על מה שעתיד לבוא.

כי לעתיד לבא יהיה בחי' חכמה בחי' ביטול הנ"ל בהתגלות בכל אחד ואחד מישראל משא"כ עכשיו הרוח שטות מכסהו²³ שדומה בעיניו שעודנו ביהדותו כמ"ש במ"א

כי לעתיד לבוא תתגלה בכל אחד ואחד מישראל בחינת חכמה, בחינת הביטול האמורה לעיל; ואילו עכשיו רוח שטות מכסה עליה, ולכן נדמה לו שהוא עדיין בתוך יהדותו, כפי שמבואר במקום אחר

לעתיד לבוא יתגלה הביטול הנסתר הזה בכל יהודי. עכשיו מכסה עליו "רוח שטות", המאפשרת לאדם לחטוא ובכל זאת לחוש שלא יצא מיהדותו, כפי שמוסבר בתניא, פרק כ"ד.

(ע' [עיין] בס"ש"ב [בספר של בינונים] פכ"ד)²⁴ וזהו האזרחי מלשון אזרח הארץ שיש בכל אחד ואחד בחינה זו מאז מעולם

(ראו ספר של בינונים [תניא], פרק כ"ד). וזהו "האזרחי", מלשון "אזרח הארץ": בחינה זו מצויה בכל אחד ואחד מאז ומעולם,

"האזרחי" נדרש מלשון "אזרח", בן הארץ. בחינה זו היא טבעית לכל יהודי: היא מצויה בו מראשיתו ואינה דבר שהוא רוכש לעצמו.

כי ישראל עלו במחשבה^{25, 26} במקורא דכולא ובחינה זו היא בחינת יו"ד של שם²⁷ הוי' ב"ה

כי ישראל עלו במחשבה, במקור הכול; ובחינה זו היא בחינת הוי"ד של שם הוי' ברוך הוא.

המדרש אומר שישראל "עלו במחשבה" לפני בריאת העולם. שורש זה במקור הכול הוא חכמת הנפש, המקבילה לאות הראשונה בשם הוי', הוי"ד — נקודה בלבד.

(עיי' באגרת התשובה פ"ד ועמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח^{28,29} בפ"י וקדם צרתני³⁰ ובד"ה יונתי³¹ בחגוי³² שהוא בחי' מחשבה הקדומה ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו³³ ישראל נעשה³⁴ פ"י וענין בקדמין וז"ש [וזהו שכתוב] כאן מאז מעולם כו')

(ראו איגרת התשובה, פרק ד; וכן את מה שנכתב במאמר המתחיל "ביום השמיני שלח", בפירוש "וקדם צרתני", ובמאמר המתחיל "יונתי בחגוי", שזו בחינת המחשבה הקדומה; וכן את מה שנכתב במאמר המתחיל "נעשה" שהקדימו ישראל נעשה", על פירושו ומשמעותו של "בקדמין" (בראשית); וזהו שנאמר כאן: "מאז מעולם" וכו';

ההערה הזאת מפנה לדיונים מקבילים: איגרת התשובה, פרק ד, על אותיות השם שכנפש, וכן מאמרים העוסקים ב"וקדם צרתני", ב"יונתי בחגוי הסלע" ובכך שישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע". הדיונים עוסקים בשורש נשמות ישראל במחשבה הקדומה של ה', שאליה רומזת המילה "בקדמין", תרגום אונקלוס ל"בראשית"; לכך מתכוון כאן הביטוי "מאז מעולם".

ועמ"ש ס"פ שלח בענין ישראל לי ראש ועמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי^{35,36} בפ"י כל האזרח בישראל³⁷ כלומר מה שאני עתיד להזריח³⁸ כו' ושני הפ"י אמת שלעתיד יזריח ויאיר בחינה זו בגילוי בכל אחד מ"ישראל).

וכן את מה שנכתב בסוף פרשת שלח בענין "ישראל לי ראש"; ואת מה שנכתב במאמר המתחיל "ה' לי בעוזרי", בפירוש "כל האזרח בישראל", כלומר מה שאני עתיד להזריח וכו'. ושני הפירושים אמת, שכן לעתיד לבוא בחינה זו תזרח ותאיר בגילוי בכל אחד מ"ישראל).

בהמשך מובאים שני מקבילים נוספים: אותיות "ישראל" נקראות "לי ראש", וכן מאמר המפרש את "האזרח" בויקרא כ"מה שאני עתיד להזריח". שני הפירושים ל"אזרח" אמת: בחינה זו טבועה בכל יהודי מלכתחילה, ולעתיד לבוא היא תאיר בגילוי בכל אחד ואחד.

ובחי' ה"א עילאה היא בחי' בינה רחובות הנהר שיש לה אורך ורוחב כו' דהיינו ענין התבוננות בגדולת ה' כל חד לפום שיעורא דיליה איך הוא בשמים ממעל

ובחינת הה"א העליונה היא בחינת בינה, "רחובות הנהר", שיש לה אורך ורוחב וכו'; כלומר, התבוננות בגדולת ה', כל אחד לפי מידתו — כיצד הוא "בשמים ממעל

האות השנייה בשם, הה"א העליונה, מייצגת את בחינת בינה, המכונה בקבלה "רחובות הנהר", מפני שהיא מתפשטת לאורך ולרוחב. בנפש זו התבוננות: כל אדם חושב, כפי יכולתו, על גדולת ה', כפי שנאמר בפסוק: "ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד".

ועל הארץ מתחת אין עוד³⁹ וכולא קמיה כלא חשיב ממש ובי' בחי' אלו צריכין להיות תמיד אצל האדם בעבודת ה' בלי פירוד

ועל הארץ מתחת, אין עוד", והכול נחשב לפניו ממש כלא כלום. שתי הבחינות האלה צריכות להיות תמיד אצל האדם בעבודת ה', בלי להיפרד זו מזו;

ההתבוננות מביאה להכרה שהכול נחשב לפני ה' ממש כלא כלום. ה', הביטול שמעל לטעם ודעת, והה"א העליונה, ההתבוננות, צריכים להיות יחד תמיד בעבודת ה' של האדם.

כי על ב' בחינות אלו איתא בזהר שהן תרין ריעין דלא מתפרשין לכן צריך להיות גם באדם כך

שכן על שתי הבחינות האלה נאמר בזהר שהן "תרין ריעין דלא מתפרשין" — שני רעים שאינם נפרדים. לכן גם אצל האדם צריך להיות כך:

הזהר מננה את חכמה ובינה "תרין ריעין דלא מתפרשין" — שני רעים שאינם נפרדים. מה שנכון לגביהן למעלה, נכון גם לגבי מקבילותיהן בנפש האדם.

דהיינו להתבונן ולהעמיק שכלו ובינתו באורך ורוחב כפי אשר יד שכלו ורוח בינתו מגעת וליבטל אליו ולדבקה בו במסירת נפש ממש בבחי' חכמה שלמעלה מטעם ודעת המושג שאם לא יהי' [יהיה] לו בחי' ביטול הנ"ל

כלומר, להתבונן ולהעמיק בשכלו ובבינתו לאורך ולרוחב, ככל שכוח שכלו ורוח בינתו מגיעים; ולהתבטל אליו ולדבוק בו במסירות נפש ממש, בבחינת חכמה שלמעלה מטעם ודעת המושגים. שכן אם לא תהיה בו בחינת הביטול האמורה,

בפועל, שתי הבחינות הן התבוננות מעמיקה ורחבה בגדולת ה', עד גבול יכולת השכל, והתמסרות ודבקות בו במסירות נפש, מעבר לכל חשבון שכלי. החלק הבא מסביר מדוע אי אפשר לוותר על הבחינה השנייה.

אזי אפילו אם יתבונן בגדולת ה' בהרחבה כפי כחו ויוליד מזה אהבה ויראה לא יהיה להם קיום אמיתי ויפול ממדרגתו ח"ו [חס ושלו]

אזי גם אם יתבונן בגדולת ה' בהרחבה, לפי יכולתו, ויוליד מכך אהבה ויראה, לא תהיה להן יציבות אמיתית, והוא עלול ליפול ממדרגתו, חס ושלו.

אהבה ויראה שנוולדות מהתבוננות בלבד אינן מתקיימות לאורך זמן: בלי הביטול של חכמה שמתחתיהן, האדם עלול לאבד אותן וליפול ממדרגתו.

כי החכמה תחיה בעליה⁴⁰ פי' בעליה דתרגום בעל מרא ורבון דהיינו אפילו מה שיש לו בחינת ממשלה על הארה מבחינה זו

כי "החכמה תחיה בעליה". פירוש "בעליה": התרגום מתרגם "בעל" כ"מרא" וכ"רבון", כלומר אדון; היינו, גם כאשר יש לו מידה של שליטה על הארה מבחינה זו.

בקהלת ז, יב נאמר: "החכמה תחיה בעליה". מאחר שהתרגום מתרגם "בעל" כ"אדון", מפרש אדמו"ר הזקן שהחכמה מחיה אפילו את מי שנראה כאדונה — כלומר, את בינה, שיש לה במידה מסוימת שליטה על ההארה המצומצמת של חכמה.

כי ההתבוננות בגדולת ה' בהרחבה ובעומק יש לה מעלה יתירה על בחי' ביטול שמבחי' חכמה הנ"ל

כי להתבוננות בגדולת ה' בהרחבה ובעומק יש יתרון על הביטול הנובע מבחינת החכמה שהוזכרה לעיל

במובן אחד, בינה אכן נעלית יותר: ההתבוננות בגדולת ה' רחבה ומעמיקה, ואילו הביטול שבחכמה, כפי שהוא מורגש בשכל, אינו כזה. משום כך אפשר לכנות את הבינה "בעלת הבית" של החכמה.

(ועמ"ש ר"פ לך לך בענין הי"א דאברהם וע' בע"ח [בעץ חיים] **שער או"א** [אבא ואימא] **פ"ב** [פרק ב'] **שהבינה נק' א"ח** [אשת חיל] **עטרת בעלה** ⁴¹ **כו')**

(ועיינו במה שכתוב בתחילת פרשת לך לך בענין הה"א של אברהם; וראו עץ חיים, שער אבא ואמא, פרק ב, שם נאמר שבינה נקראת "אשת חיל, עטרת בעלה" וכו').

שתי הקבלות: הדיון בה"א שנוספה לשמו של אברהם בתחילת פרשת לך לך, ועץ חיים, המכנה את הבינה "אשת חיל, עטרת בעלה" (משלי יב, ד). ה"א"שה", בינה, היא כתר מעל ה"בעל", חכמה.

לפי שאין מחשבה תפיסא ביה כי אם הארה כל שהוא מבחינת חכמה אבל ההתבוננות הרי המחשבה תפיסא בכולא ואעפ"כ [ואף על פי כן]

משום שהמחשבה אינה תופסת בה, אלא הארה מועטת כלשהי מבחינת החכמה; ואילו בהתבוננות — המחשבה תופסת את כולה. ואף על פי כן,

הסיבה שבינה נעלית כאן היא שהמחשבה אינה יכולה לתפוס את החכמה, ורק הארה קלושה ממנה מגיעה אל השכל, ואילו ההתבוננות נתפסת כולה במחשבה. ואף על פי כן, כפי שנאמר בחלק הבא, החכמה נותרת מקור החיים.

הנה החכמה תחיה ונקרא נקודה בהיכליה ^{42.43} (עיי' בזהר בראשית) (ד' ו') **ובת"ז** [ובתיקוני זהר] **תיקון ה' ועמ"ש סד"ה**

"החכמה תחיה", והיא נקראת "נקודה בהיכליה" (ראו זוהר, בראשית, דף ו; ותיקוני זוהר, תיקון ה; ועיינו במה שכתוב בסוף המאמר המתחיל

הזוהר ותיקוני זוהר מכנים את החכמה "נקודה בהיכליה": נקודה נסתרת בתוך היכל המקיף אותה, והוא הבינה. ההערה שבסוגריים מפנה גם למאמר שבתורה אור על חנוכה, "כי אתה נרי".

כי אתה נרי בפי מקץ ועפ"ז [ועל פי זה] **י"ל** [יש לומר] **דענין פך של שמן שמצאו** ⁴⁴ **כו' הנז'** [הנזכר] **שם זהו ענין הנקודה שבהיכליה**

"כי אתה נרי", בפרשת מקץ. ולפי זה אפשר לומר שענין פך השמן שמצאו וכו', הנזכר שם, הוא ענין הנקודה שבהיכליה,

אדמו"ר הזקן מציע שפך השמן שנמצא בבית המקדש — נס החנוכה הנידון באותו מאמר — הוא עצמו "הנקודה שבהיכליה".

כי שמן הוא חכמה עילאה ע"ש שהנקודה מחיה את ההיכל שאם אין נקודה אין ההיכל משמש כלום

כי שמן הוא חכמה עילאה; ראו שם): הנקודה מחיה את ההיכל, שכן ללא נקודה אין ההיכל משמש כלל.

השמן מסמל את החכמה העילאה. הנקודה מחיה את ההיכל: בלעדיה אין בו כל שימוש.

וגם אם יהיה לו בחי' נקודה זו אם אין היכל אינו כלום ולפיכך צריך להיות שתיהן כאחד והם תרין ריעין דלא מתפרשין למטה כמו למעלה:

וגם אם יש בו בחינה זו של נקודה, אם אין היכל — אין בה ממש. לכן שתיהן צריכות להיות יחד, והן "שני רעים שאינם נפרדים", למטה כפי שהן למעלה.

ולחפך, נקודה ללא היכל אינה מועילה כלל. לכן הביטול וההתבוננות צריכים להתקיים יחד באדם, כ"שני רעים שאינם נפרדים", כשם שהחכמה והבינה הן למעלה.

קטע 3 • 311

הווי"ו והה"א האחרונה

3 ב ובחי' וא"ו של שם הוי"ו הוא בחינת נחל איתן שמבחי' איתן הנ"ל יורד בחי' נחל בחי' המשכה למטה למקום מדות שכלב שנחלקין לשש בחי'

2. בחינת ו' של שם הוי"ו היא בחינת נחל איתן: מבחינת איתן הנזכרת לעיל יורדת בחינת נחל — כלומר, המשכה למטה, אל המקום שבו נמצאות המדות שכלב, המתחלקות לשש בחינות,

האות השלישית של השם, ו', היא "נחל איתן": השפע היורד מבחינת איתן, החכמה הנסתר, אל שש מדות הלב. ו', שערכה המספרי שש, מייצגת את שש המדות האלה.

והוא בחי' וא"ו להפכם לקדושה ואח"כ לבחי' ה' אחרונה בחי' מחשבה דבור ומעשה שהם כנגד ג' קוין שבה' אחרונה והוא בחי' תורה שבע"פ [שבעל פה] מלכות פה קרינן לה⁴⁵ וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה⁴⁶

וזוהי בחינת ו', להפוך אותן לקדושה; לאחר מכן [היא נמשכת] לבחינת ה' האחרונה, בחינת מחשבה, דיבור ומעשה, המקבילים לשלושת הקווים שבה' האחרונה. וזוהי בחינת תורה שבעל פה — "מלכות, פה קורא לה" — ו"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה".

תפקידה של ו' הוא להפוך את רגשות הלב לקדושה. לאחר מכן השפע מגיע לה' האחרונה, שהיא שלושת הלבושים של הנפש — מחשבה, דיבור ומעשה — המקבילים לשלושת הקווים של האות ה'. זוהי מלכות, שתקוני זוהר מכנה "פה", והיא התורה שבעל פה; זהו גם לימוד התורה, "שמביא לידי מעשה".

(ענין נחל איתן מבואר באגה"ק [באגרת הקודש] בסופו בד"ה וצדקה כנחל איתן⁴⁷ שהיא הארת חכמה עילאה שיאיר בפנימית הלב ליבטל ביחודו ית' בתכלית מעומקא דליבא.

(עניין נחל איתן מבואר באגרת הקודש, בסופה, במאמר הפותח "וצדקה כנחל איתן": זהו הארת חכמה עילאה, שאמורה להאיר בפנימיות הלב, כדי שהאדם יתבטל בתכלית ביחודו יתברך, מעומק הלב.

ההערה בסוגריים מפנה למאמר בתנאי על "וצדקה כנחל איתן", המסביר שהנחל הוא אור של חכמה עילאה המאיר בנקודה הפנימית ביותר של הלב, כדי שהאדם יתבטל לחלוטין ביחודו של ה', מעומק לבו.

וכן נתבאר בד"ה בכ"ה בכסליו⁴⁸ שפנימית הלב מתאחדת עם המוח בבחי' תרין ריעין כו' וזהו ענין המבואר לקמן בפ' נצבים בד"ה כי המצוה הזאת בפ' ממעמקים קראתיך לשון רבים כי יש עומק למעלה מעומק כו'

וכן מבואר במאמר הפותח "בכ"ה בכסליו", שפנימיות הלב מתאחדת עם המוח בבחינת "תרין ריעין" וכו'. וזהו העניין המבואר להלן, בפרשת ניצבים, במאמר הפותח "כי המצוה הזאת", בפירוש "ממעמקים קראתיך": "מעמקים" כלשון רבים, שכן יש עומק למעלה מעומק וכו':

גם מאמרים אחרים מבארים את אותו רעיון: מאמר חנוכה, "בכ"ה בכסליו", אומר שפנימיות הלב והמוח מתאחדים כ"תרין ריעין", שני רעים; והמאמר בפרשת ניצבים מסביר ש"מעמקים" בתהילים הוא לשון רבים, מפני שיש עומק אחד למעלה מעומק אחר.

תשובה תשוב⁴⁹ ה' במילוי יו"ד שהה"א היא בחי' תשובה עילאה שהיא מעומק הלב ומילוי היו"ד הוא בחי' תעלומות לב⁵⁰ שבהעלם וכו' והיינו ב' יסודות דא"א [דאבא ואימא] כי יסוד אימא בינה ליבא זהו בחי' פנימית הלב עומקא

תשובה — "תשוב הי", כשהה' מתמלאת ב"י: הה' היא בחינת תשובה עילאה, הנובעת מעומק הלב, והמילוי ב"י הוא בחינת "תעלומות לב", הנסתרות בהעלם וכו'. וזהו [עניין] שני היסודות של אבא ואמא: יסוד אימא — "בינה ליבא" — הוא בחינת פנימיות הלב, עומק

הזהר דורש את המילה תשובה כ"תשוב הי". כאן הה' נכתבת במילוי י': הה' היא תשובה עילאה, הנובעת מעומק הלב, והי' הפנימית שבה היא "תעלומות לב" העמוקות עוד יותר. אלה הם שני היסודות, כלומר הערוצים, של אבא ואמא: אימא, שהיא בינה, נקראת "לב", ויסוד אימא הוא עומקה הפנימי של הלב.

דליבא ויסוד אבא הוא הארת ח"ע [חכמה עילאה] המאיר בפנימית הלב ונק' תעלומות לב ונתבאר מזה ע"פ כיום השמיני שלח הנ"ל וע' לקמן ע"פ ושמתי כדכד^{51,52} שבחי' אהבה זו הנמשכת מחכמה עילאה נק' אבני חפץ שהיא עמוק עמוק⁵³ כו' ע"ש.

הלב; ויסוד אבא הוא הארת חכמה עילאה המאירה בפנימיות הלב ונקראת "תעלומות לב". עניין זה התבאר על [הפסוק] "ביום השמיני שלח", שהוזכר לעיל. ועיינו להלן, על [הפסוק] "ושמתי כדכד", שם מבואר שבחינת אהבה זו, הנמשכת מחכמה עילאה, נקראת "אבני חפץ", והיא "עמוק עמוק" וכו'; עיינו שם.

יסוד אבא הוא אור של חכמה עילאה המאיר בתוך הלב, והוא נקרא "תעלומות לב". מאמר מאוחר יותר מכנה את האהבה הנמשכת מבחינה זו "אבני חפץ" (ישעיהו נד, יב), משום שהיא "עמוק עמוק" ונשגבת מהשגה.

והנה חפץ הוא פנימיות הרצון וזהו עניןועמך לא חפצתי⁵⁴ חפצתי דייקא והרצון הוא חיצוניותו וזהו שרש בחינת נקודה בהיכליה⁵⁵ וכמ"ש בביאור האדרא מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרנו לברכה]

והנה חפץ הוא פנימיות הרצון, וזהו ענין "ועמך לא חפצתי" — "חפצתי" דווקא; ואילו הרצון הוא חיצוניותו. וזהו שורש בחינת "נקודה בהיכליה", וכמו שכתוב בביאור האידרא של האריז"ל)

חפץ הוא פנימיות הרצון, ולכן משתמש בעל התהילים במילה זו: "ועמך לא חפצתי". החפץ הוא הנקודה הפנימית, ואילו הרצון הוא השכבה החיצונית שלה; זהו שורש הבחינה הנקראת "נקודה בהיכליה", כפי שמבאר האריז"ל בפירושו לאידרא.

(דכ"ב ע"א) שבחיי גלגלתא המקפת את המוח זהו בחי' בינה שהוא היכל לחכמה הגנוזה בתוכה ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ס"פ שלח בפ"י לי ראש

(דף כ"ב ע"א), שבחינת גלגלתא המקיפה את המוח היא בחינת בינה, שהיא היכל לחכמה הגנוזה בתוכה. ועיין במה שנכתב לעיל, בסוף פרשת שלח, בפירוש "לי ראש".

באותו פירוש מוסבר שהגלגלתא, הגולגולת המקיפה את המוח, היא בינה — ההיכל שבו גנוזה החכמה. הטקסט מפנה גם לדיון בפירוש "לי ראש" בסוף פרשת שלח.

והנה חכמה מקורה בח"ס [בחכמה סתימאה] וזהו שהאהבה הנמשכת מחכמה נקרא אבני חפץ כו' וזהו ענין תעלומות לבו וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר בשלח

קעת, מקורה של חכמה הוא בחכמה הסתימאה, ולכן האהבה הנמשכת מחכמה נקראת "אבני חפץ" וכו'. זהו גם ענין "תעלומות לבו", ועל כך נאמר בזהר, בשלח

חכמה עצמה נובעת מחכמה גבוהה ונסתרת עוד יותר, ולכן האהבה הנמשכת ממנה נקראת "אבני חפץ" ו"תעלומות לבו". הוזהר בפרשת בשלח אומר דבר דומה.

(דס"ג ע"ב) בפ"י ממעמקים עומקא דכולא עומקא דבירא שהם ב' יסודות דאוי"א [דאבא ואימא] נקודה בהיכליה כו'

(דף סג ע"ב), בפירוש "ממעמקים": "עומקא דכולא, עומקא דבירא" — שתי בחינות היסוד של אבא ואמא, "נקודה בהיכליה" וכו';

על הפסוק "ממעמקים קראתיך" מדבר הוזהר על "עומקא דכולא, עומקא דבירא". אדמו"ר הזקן מזהה את שני העומקים האלה עם בחינות היסוד של אבא ואמא — הנקודה וההיכל שלה.

דהיינו חכמה עילאה שבפנימיות הלב תשוב הי' במילוי יו"ד ועי"ז מעורר גי"כ למעלה בחי' ממעמקים שהוא בחי' גלגלתא וחכמה הגנוזה בתוכה בחי' מאד עמקו מחשבותיך⁵⁶ כו' שהם שרש ומקור בחי' נקודה בהיכליה כנ"ל

כלומר, חכמה עילאה שבפנימיות הלב — "תשוב הי" במילוי יו"ד. באמצעותה מתעוררת גם למעלה הבחינה של "ממעמקים", שהיא בחינת הגולגלתא והחכמה הגנוזה בתוכה, בחינת "מאוד עמקו מחשבותיך" וכו'; הן השורש והמקור לבחינת "נקודה בהיכליה", כנזכר לעיל.

כאשר חכמה עילאה מאירה בפנימיות הלב — הה"א שבה חוזרת ומתמלאת ביו"ד — היא מעוררת את מקבילתה למעלה: החכמה הגנוזה בתוך הגולגלתא, שעליה נאמר בתהילים "מאוד עמקו מחשבותיך". העומק העליון הזה הוא השורש של "נקודה בהיכליה".

וזהו בשעה שישאל עונין⁵⁷ אמן יהא שמיה רבא מברך הקב"ה מנענע ראשו וכדפי' לקמן יהי שם י"ה רבא שיגדל בחי' שם י"ה דהיינו גילוי חו"ב [חכמה ובינה] בחי' נחל איתן כו'

וזהו שנאמר: "בשעה שישאל עונין אמן, יהא שמיה רבא מברך, הקב"ה מנענע ראשו". וכפי שיתבאר להלן, "יהי שם י"ה רבא" — שבחינת שם י"ה תגדל, כלומר, שתתגלה חכמה ובינה, בחינת "נחל איתן" וכו'.

הדבר מסביר את דברי הגמרא שכאשר ישאל עונין "אמן, יהא שמיה רבא מברך", הקב"ה מנענע את ראשו. אדמו"ר הזקן מפרש את "שמיה" — "שמו" — כ"שם י"ה", השם המורכב מיו"ד וה"א: בתשובה זו מבקשים שחכמה ובינה יגדלו ויימשכו למטה כ"נחל איתן".

לכן עי"ז נמשך מלמעלה התגלות רצונו וחפצו ית' בחי' ממעמקים קראתיך⁵⁸ מאד עמקו מחשבותיך כו' לכן, באמצעות זאת נמשכת מלמעלה התגלות רצונו וחפצו יתברך — בחינת "ממעמקים קראתיך", "מאוד עמקו מחשבותיך" וכו'.

באמצעות העומק שבאדם מתגלים מלמעלה רצונו וחפצו של הי' עצמו — ה"מעמקים" שלו. "ממעמקים קראתיך" ו"מאוד עמקו מחשבותיך" מתארים את העומק העליון הזה.

ועי' עוד מענין איתן בזהר פי' ויחי (דרי"ל ע"ב) ובסבא דמשפטים (דק"י סע"א [סוף עמוד א])⁵⁹ אית משכיל לעילא⁶⁰ כו'

ועיינו עוד בעניין איתן בזהר, פרשת ויחי (דף רל ע"ב), ובסבא דמשפטים (סוף דף קי ע"א): "אית משכיל לעילא" וכו'.

מובאים כאן מקומות נוספים בזהר העוסקים באיתן, ובהם הסבא דמשפטים, הדורש את תהילים פט, א כ"אית משכיל לעילא" — יש משכיל למעלה — ומשכיל למטה.

(וע"ב) ובפ' תרומה (דק"ע ע"ב) ובפ' אחרי (דס"ו סע"ב [סוף עמוד ב]) ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם וענין בחי' אלו הנרמזים בשם הוי' הוא ענין קבלת התורה בדבור אנכי הוי' אלהיך

(ודף ע"ב), ובפרשת תרומה (דף קע ע"ב), ובפרשת אחרי (סוף דף סו ע"ב), ובמקדש מלך שם. עניין הבחינות האלה, הנרמזות בשם הוי', הוא עניין קבלת התורה כדיבור "אנכי הוי' אלקיך".

לאחר הפניות נוספות לזוהר ולפירוש מקדש מלך, חוזר הרעיון המרכזי: את הבחינות האלה של שם הוי' קיבלו ישראל במעמד הר סיני, במילים "אנכי הוי' אלקיך".

וזוהו שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] גבי עובר בבטן אמו נר דלוק על ראשו ומלמדין אותו כל התורה כולה.⁶¹

וזוהו שאמרו רבותינו ז"ל על עובר במעי אמו: "נר דלוק על ראשו ומלמדין אותו כל התורה כולה".

הגמרא (נדה ל ע"ב) אומרת שלפני הלידה דולק נר מעל ראשו של הילד ומלמדים אותו את התורה כולה.

נר דלוק הוא בחי' יו"ד שבשם הוי' ומלמדין אותו כל התורה הוא בחי' ה"א אחרונה שבשם לומר לך שכל הענין מבחינות אלו שבשם הוי' מיו"ד עד ה"א אחרונה מלמדין אותו

"מדליקים נר" הוא בחינת היו"ד של שם הוי', ו"מלמדים אותו את כל התורה" הוא בחינת ה"א האחרונה של השם — ללמדך שכל הענין, על הבחינות הללו שבשם הוי', מן היו"ד ועד ה"א האחרונה, נלמד לו.

אדמו"ר הזקן דורש זאת לפי אותיות השם: הנר הוא היו"ד, חכמה, והלימוד של התורה כולה מגיע עד ה"א האחרונה, שהיא מחשבה, דיבור ומעשה. העובר מקבל את כל הבחינות שבשם, מן האות הראשונה ועד האחרונה.

כדי להיות לו אחר לידתו וצאתו לאויר העולם יותר בנקל תפיסת וקליטת הבחינות האלו במוחו ולבו ולצאת מהעלם אל הגילוי

כדי שלאחר לידתו ויציאתו לאויר העולם יהיה לו קל יותר לתפוס ולקלוט את הבחינות האלה במוחו ובלבו, ו[הן] יצאו מן ההעלם אל הגילוי.

המטרה היא שלאחר הלידה יהיה לו קל יותר לתפוס את הבחינות האלה ולהפנים אותן, כדי שיוכלו לצאת מן ההעלם אל הביטוי הגלוי בחייו.

(ועיין מ"ש מזה ע"פ שחורה אני⁶² ונאווה⁶³ בשיר השירים ובפ' שלח ע"פ והיה לכם לציצית.^{64, 65} וזהו משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו^{66, 67} כו' וכמשי"ש [וכמה שכתוב שם]):^{68, 69, 70}

(ועיינו במה שנכתב על כך על הפסוק "שחורה אני ונאווה", בשיר השירים, ובפרשת שלח על הפסוק "והיה לכם לציצית". וזהו "משכני אחריך נרוצה, הביאני המלך חדריו" וכו', כפי שנכתב שם).

בהמשך מובאות הפניות למאמרים על "שחורה אני ונאווה" ועל הציצית. הפסוק "משכני אחריך נרוצה, הביאני המלך חדריו" נקשר לרעיון הזה, כפי שמוסבר באותם מאמרים.

קטע 4 • 41-5

הגלות ומילת הלב

4 ג אך אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה]⁷¹ שבזמן הגלות אין השם שלם^{72,73} כוי (עמ"ש מזה ע"פ ועשית ציץ^{74,75} וע"פ זכור את⁷⁶ אשר עשה לך עמלק⁷⁷ ובמגלת אסתר בדרוש הראשון שעל מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] חייב אינש⁷⁸ לבסומי בפוריא)⁷⁹ והיינו שאותיות ו"ה הם מפורדים מאותיות י"ה.

3. אך חז"ל אמרו שבזמן הגלות השם אינו שלם וכוי (ראו מה שנכתב על כך על הפסוק "ועשית ציץ", ועל הפסוק "זכור את אשר עשה לך עמלק", ובמגילת אסתר, במאמר הראשון על דברי חז"ל "חייב אינש לבסומי בפוריא"). כלומר, האותיות ו"ה נפרדות מהאותיות י"ה.

חז"ל לימדו שכל עוד זכרו של עמלק קיים, השם אינו שלם: רש"י על שמות י"ז, ט"ז מציין שבפסוק מופיעה רק מחצית השם, י"ה. אדמו"ר הזקן מחיל זאת על הגלות בכלל: האותיות ו"ה — הלב והמחשבה, הדיבור והמעשה — מנותקות מהאותיות י"ה, חכמה ובינה שבשכל.

והענין בעבודת ה' הוא שאע"פ [שאף על פי] שמתבונן ומעמיק בגדולת ה' ומעמיק דעתו בבחי' בטול אליו ית' בבחינה שלמעלה מהדעת עכ"ז [עם כל זה] אינן פועלים להיות נמשך בלב להפך המדות אהבה ויראה בהתגלות הלב ברשפי אש⁸⁰ ותשוקה לה' לבדו

המשמעות בעבודת ה' היא שגם אם אדם מתבונן ומעמיק בגדולת ה', ומעמיק את דעתו בבחינת ביטול אליו ית', ברמה שלמעלה מהדעת, בכל זאת אין הדבר מביא לכך שהדברים יימשכו אל הלב ויהפכו את המדות לאהבה ויראה גלויות בלב, ברשפי אש ובכמיהה לה' לבדו.

בעבודת האדם פירוש הדבר הוא שגם התבוננות עמוקה בגדולת ה', ואפילו תחושת ביטול שלמעלה מן ההיגיון, עשויות שלא להגיע אל הלב. הרגשות אינם מתהפכים לאהבה ויראה גלויות, ל"רשפי אש" (שיר השירים ח', ו') של כמיהה לה' לבדו.

והיינו בסיבת הגלות שמלובש בתאות וענינים גשמיים וע"ז נאמר ומלתם את ערלת לבבכם⁸¹ וגו' וביאור הענין כי הנה כתיב ומל ה' אלהיך את לבבך.⁸²

הסיבה לכך היא הגלות, שבה האדם מלובש בתאוות ובענינים גשמיים. ועל כך נאמר: "ומלתם את ערלת לבבכם" וגו'. וביאור הענין: נאמר "ומל הוי' אלקיך את לבבך".

הסיבה היא הגלות: הנשמה מלובשת בתאוות גשמיות, החוסמות את ההמשכה. שני פסוקים עוסקים בכך: "ומלתם את ערלת לבבכם" — עבודתו של האדם עצמו, ו"ומל הוי' אלקיך את לבבך" — עבודתו של ה'. הפסקה הבאה מסבירה כיצד הדברים משתלבים.

5 וצריך להבין דמשמע שבחיי מילה זו יהיה מאת ה' לבדו והרי נאמר ומלתם וגוי אך הענין כי בחינת הערלה החופפת על הלב

כעת יש להבין: מן הדברים משתמע שבחינה זו של מילה תבוא מה' לבדו, ובכל זאת נאמר: "ומלתם" וגוי. אך העניין הוא כך: הערלה המכסה על הלב,

נראה שיש סתירה בין שני הפסוקים: "ה' אלקיך ימול את לבבך" משתמע שה' לבדו עושה זאת, ואילו "ומלתם" מטיל את המשימה על האדם. התשובה מבחינה בין הכיסוי שעל הלב לבין הלב עצמו.

דהיינו בחינת תאוחת ועניינים גשמיים המונעים ומפסיקים בין שם י"ה לוי"ה שלא יהיה התגלות האהבה אין הדבר תלוי אלא בתשובה כאמור עונותיכם מבדילים⁸³ וגוי וכתוב ונרגן מפריד אלוף⁸⁴ כוי כלומר, בחינת התאוחת והעניינים הגשמיים, המעכבים וחוצצים בין השם י"ה לבין ו"ה, כך שהאהבה אינה מתגלה — הדבר תלוי רק בתשובה, ככתוב: "עונותיכם מבדילים" וגוי, וכן נאמר: "ונרגן מפריד אלוף" וגוי.

ה"ערלה" שעל הלב היא התאוחת הגשמיות העומדות בין השם י"ה, המוח, לבין ו"ה, הלב והמעשים, ומונעות את גילוי האהבה. הסרתה היא עבודתו של האדם, באמצעות תשובה, שכן החטאים הם המפרידים את האדם מה' (ישעיהו נט, ב; משלי טז, כ).

אך בענין התגלות עצמיות האהבה יש ב' בחי' בחי' חיצויות הלב ובחי' פנימיות נקודת הלב

אבל בעניין גילוי עצם האהבה יש שתי בחינות: בחינת החיצונית של הלב, ובחינת הפנימיות של נקודת הלב,

מעבר להסרת הכיסוי, יש גילוי של עצם האהבה, וכו' שתי בחינות: אהבה בחיצונית הלב ואהבה בנקודה הפנימית ביותר של הלב.

דהיינו שיתגלה אהבתו כ"כ [כל כך] עד שתהיה בחי' ביטול לגמרי ולא יהיה הרגש האהבה מפני שהיא נקודה עצמית מעומקא דליבא כמ"ש במ"א (באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה וע"ש)

כלומר, שאהבתו תתגלה במידה רבה כל כך, עד שתהיה בבחינת ביטול גמור, והאהבה לא תורגש, משום שהיא נקודה עצמית מעומק הלב, כפי שמוסכר במקום אחר (באגרת הקודש, דיבור המתחיל "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה"; עיין שם).

בנקודה הפנימית ביותר, האהבה מתגלה בעוצמה רבה כל כך עד שהיא נעשית ביטול גמור, ואינה מורגשת עוד כרגש, מפני שמקורה בנקודה העצמית שבעומק הלב. איגרת הקודש מסבירה זאת באגרת על "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה".

המשל מענין אדם אם נוגע אל תוך פנימיות נקודת לבו שלו מעצמותו ומהותו ושכל חייו תלויין בזה.

המשל הוא מאדם: אם דבר מה נוגע בנקודה הפנימית ביותר של לבו שלו, בעצם הווייתו ובמהותו, וכל חייו תלויים בכך.

המשל הוא על עניין הנוגע בנקודה הפנימית ביותר של האדם, בעצם הווייתו ומהותו, ושכל חייו תלויים בו. קשר כזה עמוק יותר מכל רגש שהוא חש.

וזו הבחינה היא מבחינת נחל איתן המשמשות לעתיד שלעתיד לבא כתיב אם יהיה נדחך בקצה השמים⁸⁵ וגוי והביאך וגוי

ובחינה זו נמשכת מבחינת נחל איתן, שאותיותיה משמשות לעתיד. על הזמן העתיד לבוא נאמר: "אם יהיה נדחך בקצה השמים" וגוי, "והביאך" וגוי,

אהבה פנימית זו נמשכת מנחל איתן, שאותיותיו, כפי שהוסבר לעיל, רומזות לעתיד. התורה מבטיחה שגם יהודים ש"יהיה נדחך בקצה השמים" ייחסו ויחזרו.

והיטבך והרכך מאבותיך⁸⁶ שתהיה בעילוי אחר עילוי במדרגה גבוהה מאד אפי' [אפילו] יותר מהאבות כמי"ש כי

"והיטבך והרכך מאבותיך" — שתהיה בעלייה אחר עלייה, במדרגה גבוהה מאד, אפילו יותר מהאבות, ככתוב:

הפסוק ממשיך ואומר שהי' "והיטבך והרכך מאבותיך". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כעלייה מתמדת, עד למדרגה גבוהה אף מזו של האבות.

הנה ישכיל עבדי⁸⁷ ירום ונשא וגבה מאד ירום מאברהם^{88, 89} וכו' ואז כתיב ומל הי' אלהיך את לבבך⁹⁰ ערלת לבבך לא כתיב אלא לבבך

"הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" — "ירום" מעל אברהם וכו'. ואז נאמר: "ומל הי' אלקיך את לבבך": לא נאמר "ערלת לבבך", אלא "לבבך",

ישעיהו אומר על עבד הי': "ירום ונשא וגבה מאד", והמדרש מפרש שיהיה נעלה מאברהם. רק על העתיד לבוא נאמר בתורה שהי' ימול את "לבבך", ולא את "ערלת לבבך".

דהיינו שכל בחיי חיצוניות הלב ימול לצאת מן ההעלם אל הגילוי בחיי פנימיות נקודת הלב הנ"ל:

כלומר, הי' ימול את כל בחינת החיצוניות של הלב, כדי שבחינת פנימיות נקודת הלב, שהוזכרה לעיל, תצא מן ההעלם אל הגילוי.

ההבדל חשוב: לעתיד לבוא הי' ימול את כל החיצוניות של הלב עצמו, ולא רק את מעטה הגסות שלו, וכך תצא נקודת הלב הפנימית ביותר אל הגילוי. הסרת הערלה באמצעות תשובה היא חלקו של האדם; המילה העמוקה יותר היא מעשה הי'.

קטע 5 • 61

"יתגדל ויתקדש שמיא רבא"

6 ד וזהו שאנו מתפללים יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך כי בזה"ג [בזמן הגלות] אין

השם שלם כו' ולזאת אנו אומרים יהי שם י"ה רבא שיגדל בחינת שם י"ה

4. ומשום כך אנו מתפללים: "יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך" — שהרי בזמן הגלות השם אינו שלם וכו', ולכן אנו אומרים: "יהי שם י"ה רבא", כלומר, שבחינת שם י"ה תגדל.

את המענה בקדיש, "יהא שמיא רבא מברך", קוראים לאור רעיון זה. מכיוון שבגלות השם אינו שלם, אנו מתפללים ש"שמיא רבא", הנקרא "שם י"ה רבא" — חכמה ובינה — יגדל, וכך יימשך השפע גם אל ו"ה.

(זהו כפי' הטא"ח [הטור אורח חיים] סי' נ"ו בפ"י שמיא רבא ולעיל ס"פ שלח ע"פ אני⁹¹ כו' נתבאר דשמיא

רבא היינו שמו הגדול⁹² והוא כמ"ש התוס' [התוספות] ריש ברכות⁹³ ושתי הכוונות אמת.⁹⁴

(פירוש זה הוא כפירוש הטור, אורח חיים, סימן נ"ו, למילים "שמיא רבא". לעיל, בסוף פרשת שלח, על הפסוק "אני" וכו', הוסבר ש"שמיא רבא" פירושו "שמו הגדול", כדברי התוספות בתחילת ברכות; ושתי הכוונות אמת.)

הטור, אורח חיים סימן נ"ו, מביא את הפירוש הזה, ואילו התוספות בברכות ג ע"א מפרשים "שמיא רבא" בפשטות כ"שמו הגדול", כפי שהוסבר גם במאמר קודם בפרשת שלח. אדמו"ר הזקן סבור ששני הפירושים נכונים.

וגם י"ל [יש לומר] כי הא בהא תליא ע"ד שנוי [שנוכר] בביאור ע"פ זכור⁹⁵ הנ"ל שלהיות התחברות י"ה

בו"ה הוא ע"י המשכה מא"א [מאריך אנפין] בחי' קוצי דשערי כו'

אפשר לומר גם שהדבר תלוי בזה, בדומה למה שזכר בביאור על הפסוק "זכור" שהובא לעיל: חיבור י"ה עם ו"ה נעשה באמצעות המשכה מאריך אנפין, מבחינת "קוצי דשערי" וכו';

שתי המשמעויות תלויות זו בזו. כפי שמסביר המאמר בתורה אור על עמלק, י"ה מתחבר עם ו"ה באמצעות המשכה מאריך אנפין, מדרגת תר שמעל חכמה, דרך מה שהקבלה מכנה "קוצי דשערי" — קוצות השיער שלו.

וגם ע"י ששם י"ה רבא בנפש האדם ע"י נמשך גילוי בחי' שמשו הגדול כומ"ש [כמו שכתוב] בסמוך בפ"י

בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיא רבא מברך הקב"ה מנענע ראשו⁹⁶ כו')

וכן, כאשר שם י"ה גדול בנפש האדם, נמשכת על ידי כך התגלות בחינת שמו הגדול, כפי שכתוב בהמשך על דברי חז"ל: "בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיא רבא מברך, הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו" וכו'.

ולהפך: כאשר שם י"ה "גדול" בנפש האדם, באמצעות התכונות וביטול, הוא ממשיך מלמעלה את התגלות שמו הגדול, כפי שמתואר בדברי חז"ל שהקב"ה "מנענע ראשו" כשישראל עונים בקדיש.

דהיינו ההתבוננות בגדולת השם והביטול אליו ית' עד שיהיה יתברך בחי' ברכה והמשכה למקום המדות להפכם לקדושה מעומק נקודת פנימיות הלב וכידוע וכמ"ש במ"א ענין ההפרש שבין ברכה להודאה

כלומר, התבוננות בגדולת ה' וביטול אליו ית', עד שיהיה "יתברך" — שתהיה בחינת ברכה והמשכה אל מקום המדות, כדי להפוך אותן לקדושה מעומק נקודת פנימיות הלב. כידוע, וכפי שהוסבר במקום אחר על ההבדל בין ברכה להודאה:

בפועל, המענה פירושו להתבונן בגדולת ה' ולהתבטל אליו, עד שישנו "יתברך" — ברכה, כלומר המשכה אל המדות, ההופכת אותן לקדושה מתוך עומק נקודת פנימיות הלב. כאן נזכר ההבדל בין ברכה להודאה.

כי ברכה הוא בחי' ראייה ביטול הנ"ל ואח"כ יתפשט יותר לעלם דהיינו העלם אחד ולעלמי העלם בי' עלמיא העלם ג'

כי ברכה היא בחינת ראייה, בחינת הביטול האמור לעיל. לאחר מכן היא מתפשטת הלאה: "לעלם" — העלם אחד; "ולעלמי" — העלם שני; "עלמיא" — העלם שלישי,

ברכה היא "ראייה", הביטול הישיר של חכמה. את מילות הקדיש "לעלם ולעלמי עלמיא" מפרשים כאן כ"העלם": הברכה מתפשטת בשלוש שכבות עוקבות של העלם.

דהיינו בחי' ג' לבושים מחשבה דבור ומעשה שאפילו בבחי' מעשה שהוא העלם ולבוש השלישי החיצוני מכולם יאיר שם י"ה שיהיו כולם לה' לבדו ובטלים אליו דהיינו ע"י מחשבות ודבורי התורה ומעשה המצות.

כלומר, שלושת הלבושים — מחשבה, דיבור ומעשה; שגם בבחינת המעשה, שהיא ההעלם והלבוש השלישי, החיצוני מכולם, יאיר שם י"ה, כך שכולם יהיו לה' לבדו ובטלים אליו. כלומר, באמצעות מחשבות ודיבורי תורה וקיום המצוות במעשה.

שלוש השכבות הן לבושי הנפש: מחשבה, דיבור ומעשה. גם במעשה, הלבוש החיצוני ביותר, צריך להאיר שם י"ה; הדבר נעשה באמצעות מחשבה ודיבור בדברי תורה ובקיום מצוות.

כי הנה מראש מקדם נסוכה⁹⁷ סוף מעשה במחשבה תחילה פי' מראש היינו מראשית כל השתלשלות העולמות ומקדם היינו קודם למראש

שהרי "מראש מקדם נסוכה, סוף מעשה במחשבה תחילה". פירוש "מראש" הוא מראשית כל השתלשלות העולמות, ו"מקדם" פירושו קודם ל"מראש",

מדוע יכולים המעשים לשאת אור נעלה כל כך? על כך מסביר המשפט מ"לכה דודי": "מראש מקדם נסוכה, סוף מעשה במחשבה תחילה". "מראש" הוא תחילתה של כל השתלשלות העולמות, ו"מקדם" הוא מה שקודם אפילו לתחילה זו.

שהוא ית' אינו בגדר עלמין כלל ואתה הוא קודם שנברא העולם⁹⁸ ואתה הוא לאחר כו' בלי שום שינוי כמ"ש אני ה' לא שנית⁹⁹ וגו'

שהרי הוא יתברך אינו נתון כלל בגבולותיהם של העולמות: "אתה הוא קודם שנברא העולם, ואתה הוא לאחר שנברא העולם" וכו', בלי שום שינוי, כמו שכתוב: "כי אני הוי' לא שנית" וכו'.

"מעולם" מתייחס לה' עצמו, שאינו מוגבל כלל לעולמות: כפי שנאמר בתפילה, הוא אותו דבר לפני הבריאה ואחריה, וכפי שנאמר במלאכי: "אני הוי' לא שנית".

כי הוא למעלה מבחי' עולמות מבחינת ממלא ומבחי' סובב כל עלמין כי ממלא וסובב שייך לומר בגדר ובחי' עולמות

שהרי הוא למעלה מבחינת העולמות — למעלה מבחינת ממלא [כל העולמות] ומבחינת סובב כל עלמין; שכן המושגים "ממלא" ו"סובב" שייכים לגבולותיהם ולמדרגתם של העולמות,

הוא למעלה הן מהמדרגה של ממלא כל עלמין והן מהמדרגה של סובב כל עלמין, שכן שני המושגים מתארים את ה' רק ביחס לעולמות.

אבל במהותו ועצמותו לא שייך לומר לא בחי' ממלא ולא בחינת סובב וע"ז אמרו רז"ל [רכותינו זכרונם לברכה] מה לפניו מה לאחר¹⁰⁰ כו'.¹⁰¹

אבל על מהותו ועצמותו אי אפשר לומר שהוא בבחינת ממלא או בבחינת סובב. ועל כך אמרו חז"ל: "מה לפניו, מה לאחר" וכו'.

על עצמותו ממש אי אפשר לומר לא שהוא ממלא ולא שהוא סובב. אזהרת המשנה שלא לחקור "מה לפניו ומה לאחר" מתייחסת למדרגה זו, שלמעלה מכל העולמות.

קטע 6 • 71

"ראה, אנכי נותן לפניכם ברכה"

7 והנה בחינה זו ירדה ונשתלשלה ונתלבשה במעשה המצות אשר לזאת גם במעשה המצות יש בחינת ביטול הנ"ל

והנה, בחינה זו ירדה, השתלשלה והתלבשה בקיום המעשי של המצוות; ולכן גם בקיום המעשי של המצוות יש בחינה של ביטול, כאמור לעיל.

הביטול של חכמה, הי' של השם, ירד מדרגה לדרגה עד שהתלבש בקיום המעשי של המצוות. לכן בכל מצווה, גם כשהיא נעשית כמעשה, טמון הביטול הזה.

וצריך בעסק התורה והמצות שתכלה אליו הנפש למקורא דכולא מקור מים חיים¹⁰² וגוי משא"כ האומר אין לי אלא¹⁰³ תורה כו' ועל זה נאמר אותי עזבו מקור¹⁰⁴ מים חיים וגוי.

וכשאדם עוסק בתורה ובמצוות, נפשו צריכה לכלות אליו, אל מקור הכול, "מקור מים חיים" וגוי; לא כך מי שאומר: "אין לי אלא תורה" וכו' — ועל כך נאמר: "אותי עזבו מקור מים חיים" וגוי.

כשהאדם לומד תורה ומקיים מצוות, נפשו צריכה להשתוקק לה' עצמו, "מקור מים חיים". מאמר חז"ל "האומר אין לי אלא תורה" נקרא כאן כמתייחס ללימוד בלי ההשתוקקות הזאת; על כך נאמר בירמיהו: "אותי עזבו מקור מים חיים".

וזהו ראה אנכי נותן פ"י אנכי מי שאנכי¹⁰⁵ דהיינו בחי' אנכי ה' אלהיך שהוא דבור ראשון של קבלת התורה

וזהו [פירוש] "ראה אנכי נותן": "אנכי" פירושו "מי שאנכי", כלומר, בחינת "אנכי ה' אלקיך", שהוא הדיבור הראשון במעמד קבלת התורה.

כעת מתבאר הפסוק הפותח. "ראה אנכי נותן" מתייחס ל"אנכי" שנאמר בסיני — "אנכי ה' אלקיך" — ל"אני" העצמי של ה', הדיבור הראשון במתן תורה.

(ועיין ברבות ר"פ ראה א"ר [אמר רבי] אלעזר משאמר¹⁰⁶ כו' ועמ"ש בד"ה וידבר אלקים את כל הדברים האלה).¹⁰⁷

(ראו גם במדרש רבה, בתחילת פרשת ראה: "אמר רבי אלעזר: משאמר... וכו'; וראו את הנאמר במאמר המתחיל "וידבר אלקים את כל הדברים האלה").

גם המדרש על פרשת ראה קושר את "ראה אנכי" עם דברי ה' בסיני, והמאמר בתורה אור על "וידבר אלקים את כל הדברים האלה" עוסק באותו עניין.

נותן לפניכם בבחי' פנים שלכם¹⁰⁸ בחי' ברכה שבשכיל שיש בבחי' פנים שלכם בחי' הוי' כי ישראל עלו במחשבה לזאת תוכלו להמשיך עליכם בחינת ברכה ממקורא דכולא

"נותן לפניכם" — בבחינת הפנים שלכם — את בחינת הברכה: מכיוון שבבחינת הפנים שלכם יש בחינת הוי', שכן ישראל עלו במחשבה, תוכלו להמשיך עליכם בחינת ברכה ממקור הכול.

"לפניכם" פירושו אל תוך ה"פנים" שלכם, הפנימיות שלכם. מכיוון ששם הוי' נמצא בעומק הפנימי של כל יהודי, וישראל "עלו במחשבה", כל יהודי יכול להמשיך על עצמו ברכה ממקור הכול.

וזהו את הברכה אשר תשמעו אל מצות¹⁰⁹ הוי' מפני כי מראש מקדם נסוכה (ופי' מקדם¹¹⁰ יובן ממ"ש בד"ה חייב אינש לבסומי¹¹¹ בפוריא בענין שנק' התורה משל הקדמוני¹¹² קדמונו של עולם כו' וזהו [פירוש] "את הברכה אשר תשמעו אל מצות הוי'", מפני ש"מראש מקדם נסוכה". (פירוש "מקדם" יובן מן הנאמר במאמר המתחיל "חייב אינש לבסומי בפוריא", בענין שהתורה נקראת "משל הקדמוני" — הקדמון לעולם וכו';

"את הברכה אשר תשמעו אל מצות הוי'" מתאפשר מכיוון ששורש המצוות הוא "מראש מקדם", בה' שלמעלה מכל העולמות. בסוגריים מוסבר הביטוי "מראש מקדם" מתוך מאמר לפורים, שבו התורה נקראת "משל הקדמוני" — משל לקדמון לעולם.

ובד"ה ששית ימים¹¹³ תאכל מצות¹¹⁴ בפ"י רוח קדים¹¹⁵ דגבי קריעת ים סוף ובד"ה ביום השמיני שלח^{116, 117} בפ"י וקדם צרתני¹¹⁸ כנ"ל ולשון נסוכה הוא כמ"ש במ"א ע"פ ושמנה נסיכי אדם.¹¹⁹

וכן במאמר המתחיל "ששת ימים תאכל מצות", בפירוש "רוח קדים" שבקריעת ים סוף; ובמאמר המתחיל "ביום השמיני שלח", בפירוש "וקדם צרתני", כנזכר לעיל. והלשון "נסוכה" היא כפי שנתבאר במקום אחר על הפסוק "ושמנה נסיכי אדם".

הקשרים נוספים למילה "קדם" הם "רוח קדים" שבקריעת הים ו"וקדם צרתני". המילה "נסוכה", שפירושה נמשחה, נקשרת ל"נסיכי אדם" שבמיכה ה, ד.

וביאור ענין ראה אנכי נותן כו' הנה במ"א נת' [נתבאר] בענין ההפרש בין ברכה לתפלה שהברכה היא גילוי השרש שבהעלם שיתברך ויהיה נמשך לידי גילוי ולא המשכה חדשה לגמרי.

וביאור העניין של "ראה אנכי נותן" וכו': במקום אחר נתבאר ההבדל בין ברכה לתפילה — הברכה היא גילוי של השורש הנמצא בהעלם, כדי שיתברך וימשך לידי גילוי; אין זו המשכה חדשה לגמרי.

הסוגריים ממשיכים לבאר את ההבדל בין ברכה לתפילה. בתפילה מבקשים דבר חדש, ואילו הברכה מגלה את מה שכבר נמצא בשורש אך הוא נסתר, וממשיכה אותו אל הגילוי.

וזהו ההפרש בין ברכה לתפלה וזהו איש אשר כברכתו ברך¹²⁰ אותם ולכן אמר ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו¹²¹ כי שרשו נעלה יותר וזהו שבשביל שעלו במחשבה לזאת דייקא תוכל להמשיך אליכם בחי' ברכה כו'.

וזהו ההבדל בין ברכה לתפילה. וזהו פירוש "איש אשר כברכתו ברך אותם"; ולכן אמר "ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו", משום ששורשו נעלה יותר. וזהו העניין: דווקא משום שהם עלו במחשבה, אפשר להמשיך אליכם את בחינת הברכה וכו'.

לכן יעקב בירך כל אחד מבניו "איש אשר כברכתו" — בהתאם למה שכבר היה בשורשו — ולכן אמר שאפרים, הצעיר, יהיה גדול יותר: שורשו היה נעלה יותר. כך גם, משום ששורשם של ישראל הוא במחשבת ה', הם יכולים להמשיך ברכה למטה.

(ועמ"ש ע"פ ואלה המשפטים בפ"י כי תקנה עבד עברי¹²²) להמשיך בהם בחיי הדעת משרשן כו' ע"ש
(ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ואלה המשפטים", בפירוש "כי תקנה עבד עברי") — להמשיך בהם את בחינת הדעת
משורשם וכו'; עיינו שם.

מקבילה נוספת מצויה במאמר על "כי תקנה עבד עברי", העוסק בהמשכת בחינת הדעת לתוכם משורשם.

והנה מבואר לעיל שההפרש בין ברכה להודאה שברכה היא בחי' ראייה וזהו ראה אנכי נותן לפניכם
היום ברכה.¹²³

והנה, לעיל הוסבר שההבדל בין ברכה להודאה הוא שברכה היא בחינת ראייה; וזהו פירוש "ראה אנכי נותן לפניכם
היום ברכה":

כפי שהוסבר קודם, ברכה, בשונה מהודאה, היא בחינת "ראייה". משום כך נאמר בפסוק: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה".

שע"י שאנכי נותן לפניכם ברכה ע"י ראה בחי' ראייה שהוא בחי' ביטול דח"ע [דחכמה עילאה] כו' ועו"ל
[ועוד יש לומר] בענין אנכי נותן כו' ברכה ע"י מ"ש סדי"ה האזינו השמים¹²⁴ בענין הברכה ויתן לך האלקים
מטל השמים¹²⁵ כו':¹²⁶

שעל ידי "אנכי נותן לפניכם ברכה" נעשית בחינת "ראה" — בחינת ראייה, שהיא בחינת הביטול של חכמה עילאה
וכו'. ועוד אפשר להסביר את ענין "אנכי נותן..." ברכה" על פי מה שנכתב בסוף המאמר שמתחיל "האזינו השמים",
בענין הברכה "ויתן לך האלקים מטל השמים" וכו':

משום שה' נותן את הברכה "לפניכם", מול פנימיותכם, אתם יכולים "לראות": את הביטול של חכמה עילאה, שהוא כראייה ולא כהבנה.
הסבר נוסף מוצע על פי מאמר העוסק בברכת יצחק: "ויתן לך האלקים מטל השמים".

קטע 7 • 811-9

סיכום: אותיות השם

8 קיצור (א) בשעת קבלת התורה דכתיב פכ"פ [פנים בפנים] דבר¹²⁷ הו"י עמכם נמשך לכל אחד בחינת הו"י
בבחינת פנים בהנשמה (עמ"ש בד"ה זכור ושמור שהנשמות שרשן מבחינת גרמוהי וע"י התורה
מתעלים בבחי' חיוהי וזהו שאזי נמשך בהם בחינת הו"י).

סיכום. (1) בזמן מתן תורה, שעליו נאמר: "פנים אל פנים דיבר הו"י עמכם", נמשכה לכל אחד בחינת הו"י בבחינת
פנים שבנשמה (ראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "זכור ושמור": שורש הנשמות הוא בבחינת "כליו", ועל ידי
התורה הן מתעלות לבחינת "חיותיו"; לכן נמשכה בהן אז בחינת הו"י).

המאמר מסתיים בסיכום. הנקודה הראשונה היא שבמעמד הר סיני, ב"פנים אל פנים", נמשכה בחינת הו"י אל הפנים הפנימיות של כל
נשמה. ההערה שבסוגריים מוסיפה ששורש הנשמות הוא ב"כליו" של הקב"ה, ועל ידי התורה הן מתעלות לבחינת "חיותיו"; משום כך היה
אפשר להמשיך בהן אז את בחינת הו"י.

והיינו ע"י דבור אנכי בחינת איהו ממש ועמ"ש ע"פ וארא כו' ושמי הוי"ה לא נודעתי להם¹²⁸ כ"א זהו נמשך על ידי מתן תורה)

היינו באמצעות הדיבור "אנכי", בחינת "הוא" עצמו. ראו גם מה שנכתב על [הפסוק] "וארא" וגו', "ושמי הוי' לא נודעתי להם": אלא שבחינה זו נמשכה באמצעות מתן תורה.

הדבר נעשה באמצעות הדיבור "אנכי" — "אני", עצמותו של הקב"ה, בחינת "הוא". הקב"ה אמר למשה שהאבות לא נודעו בשם הוי'; שם זה התגלה רק במתן תורה.

בחינת היו"ד דשם הוא החכמה שהיא בחינת ביטול שלמעלה מהבינה והדעת¹²⁹ כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ס"פ י"ח ונקי' משכיל לאיתן^{130, 131} וזה כפי הפרדס ערך משכיל וערך איתן זח"ב [זהר חלק ב'] משפטים (ק"י סע"א [סוף עמוד א])

בחינת היו"ד שבשם היא חכמה, בחינת ביטול שלמעלה מבינה ומדעת, כפי שמבואר בספר של בינונים [תניא], בסוף פרק י"ח. היא נקראת "משכיל לאיתן", בהתאם לפירוש הפרדס בערכים "משכיל" ו"איתן"; וזהו, חלק ב, משפטים (סוף דף קי ע"א).

היו"ד שבשם היא חכמה — ביטול שלמעלה מהבנה ומדעת (תניא, סוף פרק י"ח), והיא נקראת "משכיל לאיתן", כפי שמסבירים הפרדס והזהר.

(ועמ"ש בדי"ה מצה זו ובדי"ה מי מנה¹³² בענין הבחינה הרביעית דרובע ישראל) ובחי' הי"א עילאה היא בחי' בינה התבוננות (עמ"ש סדי"ה ביום השמיני עצרת)

(ראו גם מה שנכתב במאמר הפותח במילים "מצה זו" ובמאמר הפותח במילים "מי מנה", בענין הבחינה הרביעית, "רובע ישראל"). בחינת הה"א העליונה היא בינה — התבוננות (ראו מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "כיום השמיני עצרת").

שני מאמרים העוסקים ב"בחינה הרביעית", "רובע ישראל" (במדבר כג, י'), מובאים כמקבילות. הה"א העליונה היא בינה, בחינת התבוננות.

ובי' בחי' אלו נקרא נקודה בהיכליה ונקרא תרין ריעין ועמ"ש מענין יו"ד של שם בכה"ז [בביאורי הזהר] פי' אחרי ע"פ המאמר שם (דע"ט ע"ב) הביאו עלי כפרה:

שתי בחינות אלו נקראות "נקודה בהיכליה", וכן "תרין ריעין". ראו גם מה שנכתב בענין היו"ד שבשם ב"ביאורי הזהר", פרשת אחרי, על המאמר שם (דף עט ע"ב): "הביאו עלי כפרה".

חכמה ובינה יחד נקראות "נקודה בהיכליה" ו"תרין ריעין דלא מתפרשין" — שני רעים שאינם נפרדים לעולם. ב"ביאורי הזהר" על פרשת אחרי נדון עוד עניינה של היו"ד שבשם.

9 (ב) ובחינת וא"ו הוא ההמשכה מחו"ב [מחכמה ובינה] לששה מדות שכלב ונקי נחל איתן עיין בפרדס ערך נחל ובמא"א [ובמאורי אור] אות נוי"ן סכ"ו ואח"כ ה' אחרונה היא מחודמ"ע [מחשבה דבור ומעשה] של התורה.

(2) בחינת וא"ו היא ההמשכה מחכמה ובינה אל שש המדות שכלב, והיא נקראת "נחל איתן"; ראו Pardes, בערך "נחל", ו-Me'orei Or, אות נוי"ן, סעיף 26. לאחר מכן, ה"א האחרונה היא מחשבת התורה, דיבורה ומעשיה.

הנקודה השנייה: וא"ו היא ההמשכה מחכמה ובינה אל שש המדות שכלב, והיא נקראת "נחל איתן"; לצורך המונח מובאים Pardes ו-Me'orei Or. ה"א האחרונה היא מחשבת התורה, דיבורה ומעשיה.

וזהו נר דלוק על ראשו¹³³ (ועמ"ש בד"ה כי אתה נרי הויה)¹³⁴ ומלמדי [ומלמדים] אותו כו' (ועמ"ש ע"פ וכל בניך למודי¹³⁵ הוי' ועיין במא"א [במאורי אור] אות למ"ד סעיף כ"ט):

וזהו [פירוש] "נר דלוק על ראשו" (וראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "כי אתה נרי, הוי"), "ומלמדים אותו" וכו' (וראו מה שנכתב על [הפסוק] "וכל בניך למודי הוי'", וכן ראו Me'orei Or, אות למ"ד, סעיף 29).

זהו "נר דלוק על ראשו" שבדברי חז"ל — היוד — "ומלמדים אותו" את התורה כולה, עד לה"א האחרונה. ההקבלות המובאות הן המאמר "כי אתה נרי, הוי'" והפסוק "וכל בניך למודי הוי'".

קטע 8 • 101-11

סיכום: השם נעשה שלם והאל"ף של אנכי

10 (ג) אך ענין שאין השם שלם היינו שאין נמשך בחי' נחל איתן לתוך המדות ומחודמ"ע [ומחשבה דיבור ומעשה] וכענין מ"ש בזח"א [בזהר חלק א] (ד"ו ע"ב) ע"פ ונהר יחרב ויבש^{137, 136} וע' בפ' שמות (ד"ט ע"ב).

(3) אולם ענין היות השם בלתי שלם הוא שהבחינה של נחל איתן אינה נמשכת אל המדות ואל מחשבה, דיבור ומעשה, בדומה למה שנאמר בזהר, חלק א' (דף ו' ע"ב), על [הפסוק] "ונהר יחרב ויבש"; ועיינו בפרשת שמות (דף ט' ע"ב).

הנקודה השלישית בסיכום: השם אינו שלם כאשר השפע של נחל איתן אינו מגיע למדות או למחשבה, דיבור ומעשה. דברי הזהר על "ונהר יחרב ויבש" מתארים ניתוק כזה.

וצ"ל ומלתם את ערלת לבבכם¹³⁸ שעיי"ז אח"כ ומל ה' את לבבך גם מילה היינו מל י"ה

וצריך להיות "ומלתם את ערלת לבבכם", כדי שעל ידי כך, לאחר מכן, "ומל ה' את לבבך". גם "מילה" היא [צירוף האותיות של] "מל י"ה".

תחילה על האדם "למול" את ערלת לבו, ואז ה' "ימול את לבבו". המילה "מילה" כוללת את האותיות "מל" ו"י"ה", ורומזת שמילת הלב פותחת אותו לשם י"ה.

והנה את לבבך ואת לבב זרעך ריית [ראשי תיבות] אלול¹³⁹ כי הם ימי רצון עמי שם בדיה אני לדודי: (ד)

והנה, "את לבבך ואת לבב זרעך" הם ראשי התיבות של אלול, שכן אלה הם ימי רצון; עיינו במה שנאמר במאמר המתחיל "אני לדודי". (4)

ראשי התיבות של "את לבבך ואת לבב" הם אלול, חודש של רצון אלוקי לפני ראש השנה, הזמן המתאים למילת הלב. כך מציין בעל הטורים. כאן מובא גם מאמר על "אני לדודי".

וזהו שאנו מתפללים יהא שמייה רבא מברך פי שם יייה יהיה רבא שיהיה נמשך בבחי' וייה.

וזהו שאנו מתפללים: "יהא שמייה רבא מברך"; פירושו, ששם יייה יהיה גדול, ויימשך אל הבחינה של וייה.

הנקודה הרביעית: פירוש המענה בקדיש הוא ששם יייה יהיה "גדול" ויימשך אל וייה, אל הלב והמעשים.

וכן פי' בזח"ב [בזהר חלק ב'] תרומה (קס"ה ע"ב)¹⁴⁰ ע"פ סלו לרוכב בערבות בייה שמו.¹⁴¹ וע"ש בהרמ"ז

[בהרב משה זכות] ומ"ש מזה בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים¹⁴².¹⁴³

כך גם מבואר בזהר, חלק ב', תרומה (דף קס"ה ע"ב), על [הפסוק] "סלו לרוכב בערבות בייה שמו". עיינו שם בפירוש הרמ"ז, וכן במה שנאמר ב"ביאור" על [הפסוק] "כי כאשר השמים החדשים".

הזהר בפרשת תרומה מפרש את "סלו לרוכב בערבות בייה שמו" כמתייחס למדרגה הנעלמת ביותר, "עתיקא דעתיקין". מובאים גם פירושי הרמ"ז שם ומאמר על "כי כאשר השמים החדשים".

והמשכה זו היינו ע"י מחשבה ודבור של התורה ומעשה המצות וזהו את הברכה שיהיה שם יייה מברך זהו על ידי אשר תשמעו אל מצות הוי"ה עמי שם ע"פ ועתה יגדל נא כח אדי.¹⁴⁴

והמשכה זו היא באמצעות מחשבה ודיבור בדברי תורה, ובאמצעות מעשה המצות. וזהו [פירוש] "הברכה": ששם יייה יהיה מבורך; והדבר נעשה על ידי אשר תשמעו אל מצות הוי"ה. עיינו במה שנאמר על [הפסוק] "ועתה יגדל נא כח אדני",

השפע נמשך באמצעות מחשבה ודיבור בדברי תורה וביצוע המצות: "הברכה", כלומר ששם יייה יהיה מבורך, באה כאשר "תשמעו אל מצות הוי"ה". מובא כאן מאמר על תפילת משה, "ועתה יגדל נא כח אדני".

ומ"ש סדי"ה טובה הארץ מאד מאד¹⁴⁵. וסדי"ה מי מנה.¹⁴⁶ וגם כי מלי"ת [מצות לא תעשה] שרשם בייה ומ"ע

[ומצות עשה] בו"ה כמ"ש בדיה אלה פקודי המשכן.^{147, 148}

ובמה שנאמר בסוף המאמר המתחיל "טובה הארץ מאד מאד", ובסוף המאמר המתחיל "מי מנה". וכן, מצוות לא תעשה מושרשות בייה, ומצוות עשה בו"ה, כפי שנאמר במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן".

מובאות כאן הקבלות נוספות. מצוות לא תעשה מושרשות בייה ומצוות עשה בו"ה, ולכן המצוות בכללותן מחברות בין שני חלקי השם.

ועיין מענין ברכה בזח"ב [בזהר חלק ב'] בשלח (ס"ג ע"ב)¹⁴⁹ ובמא"א [ובמאורי אור] אות ב"ת (סלי"ה ול"ט).¹⁵⁰ והיינו שעיקר הברכה הוא המשכת אור הסוכ"ע בחי" ע"ק [עתיקא קדישא] בממכ"ע [בממלא כל עלמין] והיינו ענין שיהיה השם שלם.

ועיינו בענין הברכה בזוהר, חלק ב', בשלח (דף ס"ג ע"ב), ובמאורי אור, אות ב"ת (סעיפים ל"ה ול"ט). כלומר, עיקר הברכה הוא המשכת אור סוכב כל עלמין, בחינת עתיקא קדישא, אל אור ממלא כל עלמין; וזהו ענין היות השם שלם.

עיקר הברכה הוא להמשיך את אור סוכב כל עלמין, מעתיקא קדישא, המדרגה הפנימית ביותר של כתר, אל האור שממלא את העולמות. זהו פירוש היות השם "שלם".

עיין זח"ב [זהר חלק ב'] ס"פ תרומה (קע"ה ב') ובפ' וישלח (קס"ז ב'). ועמ"ש מענין וברכת את¹⁵¹ ה' סד"ה ואכלת ושבעת.

ראו זוהר, חלק ב', בסוף פרשת תרומה (עמוד 175ב), ובפרשת וישלח (עמוד 167ב). וראו את מה שנכתב בענין "וברכת את הוי", בסוף המאמר המתחיל "ואכלת ושבעת".

מובאים מקורות נוספים בזוהר, וכן מאמר על "ואכלת ושבעת וברכת את הוי" (דברים 8:10), בהקשר של ברכה.

ולכן הכח הזה להמשיך הברכה זהו ע"י דבור אנכי שעל ידי זה נמשך בכל אחד שם הוי שעל ידי זה הוא המשכת הברכה להיות ברוך הוי כו'.

לכן כוח זה להמשיך את הברכה הוא באמצעות אמירת "אנכי", שעל ידה נמשך בכל אחד שם הוי; ובאמצעות זאת נמשכת הברכה, כך שיהיה "ברוך הוי" וכו',

הכוח להמשיך את הברכה הזאת נובע מאמירת "אנכי" במעמד הר סיני, שהמשיכה את שם הוי בכל יהודי. באמצעותה יכול האדם להביא לכך שיתקיים "ברוך הוי" ... מעולם ועד עולם.

מן העולם ועד העולם^{152, 153} כו' (בתהלים סס"י [סוף סימן] ק"ו [קל וחומר]): (ה) וגם כי הנה התורה מתחלת בבי"ת לפי שהוא סימן ברכה¹⁵⁴ ועמ"ש מזה בזח"א [בזהר חלק א'] ר"פ ויגש (דרי"ה [דראש השנה] ע"ב)¹⁵⁵ ואע"פ [ואף על פי] שהאל"ף הוא אותיות פלא שלמעלה מבחינת בי"ת

"מן העולם ועד העולם" וכו' (בתהלים, בסוף פרק 106). (ה) התורה מתחילה גם היא באות בי"ת, משום שהיא סימן לברכה (וראו מה שנכתב על כך בזוהר, חלק א', בתחילת פרשת ויגש (עמוד 205ב)). ואף שהאות אל"ף מורכבת מאותיות "פלא", שהוא למעלה מבחינת בי"ת,

הנקודה החמישית: התורה מתחילה באות בי"ת, האות הראשונה של "ברכה", כפי שמציין הזוהר. האל"ף נעלית יותר: אותיותיה מרכיבות את המילה "פלא".

אך הוא בבחי' פלא והעלם וגם כי שם הוא כחשכה כאורה¹⁵⁶ כו' וכמ"ש בד"ה בשלח פרעה^{157, 158} בענין כמה ארך אפים כו'

הרי היא בבחינת פלא והעלם, וגם שם "כחשכה כאורה" וכו', כפי שנכתב במאמר המתחיל "בשלח פרעה", בענין "כמה ארך אפים" וכו'.

אולם מעלתה של האלי"ף נסתרת: היא פלא והעלם, בחינה שבה "כחשכה כאורה" (תהילים 139:12), למעלה מן ההבחנות של ברכה גלויה.

ואיתא ברבות ר"פ בראשית כ"ו דורות היה האלי"ף קורא תגר כו' למחר אני בא ליתן תורה ואני פותח¹⁵⁹

ונאמר במדרש רבה, בתחילת בראשית, שבמשך עשרים ושישה דורות הייתה האלי"ף קוראת תיגר וכו': "מחר אני בא לתת תורה, ואני פותח

המדרש מספר שבמשך עשרים ושישה דורות התלוננה האלי"ף על כך שהעולם לא נברא בה, וה' השיב לה שבהר סיני יפתח בה את התורה.

אלא כך שנאמר אנכי כו' והיינו כי ע"י שניתנה תורה אזי יוכל להיות גילויי ההעלם וגם אז נמשך אנכי להיות הוי' אלקיך כו'

אלא כך, שנאמר "אנכי" וכו'. כלומר, על ידי נתינת התורה יכולה הייתה להתגלות ההעלמה; ואז גם נמשך "אנכי" להיות "הוי' אלקיך" וכו'.

אכן, עשרת הדיברות פותחים ב"אנכי", המתחיל באות אל"ף. באמצעות נתינת התורה יכולה האלי"ף הנסתרת להתגלות, ו"אנכי" יכול היה להיות "הוי' אלקיך".

ולכן ניתנה בהר סיני שירדה שנאה¹⁶⁰ על הרע עמ"ש סד"ה מצה זו¹⁶¹ בענין בעבור זה כו' ועמ"ש בד"ה לכן היא ניתנה בהר סיני, שממנו ירדה שנאה על הרע. ראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "מצה זו", בענין "בעבור זה" וכו'; וראו מה שנכתב במאמר המתחיל

משום כך ניתנה התורה בהר סיני, שממנו ירדה "שנאה" (סינאה) על הרע (שבת 89a). מובאים מאמרים על המצה ועל הברכות.

להבין ענין הברכות¹⁶² בפ"י פותח בברוך כו' וזהו ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה היינו שמבחי' אלף דאנכי שלמעלה ממדרגת הבי"ת נמשך היום הברכה לפניכם כו'

"להבין ענין הברכות", בפירוש "פותח בברוך" וכו'. וזהו [פירוש] "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה": שמבחינת האלי"ף של "אנכי", שהיא למעלה ממדרגת הבי"ת, נמשכת היום הברכה לפניכם וכו'.

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה" פירושו שהברכה נמשכת אליכם היום מן האלי"ף של "אנכי", שהיא למעלה מן הבי"ת. המאמר "להבין ענין הברכות" מסביר מדוע ברכה פותחת במילה "ברוך".

והיינו ע"ד מ"ש בזח"א [בזהר חלק א] ויצא (קנ"ח ב')¹⁶³ ע"פ ברוך הוי' כוי' מן העולם ועד העולם מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא דהיינו ע"ד מ"ש לפני יג"מ [י"ג מדות] ויקרא¹⁶⁴ הוי' הוי'

זהו על דרך מה שכתוב בזהר, חלק א, ויצא (דף קנ"ח ע"ב), על [הפסוק] "ברוך הוי' וכו', "מן העולם ועד העולם": מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי. כלומר, על דרך מה שכתוב לפני י"ג המידות: "ויקרא: הוי', הוי',

הזהר מפרש את "ברוך הוי' ... מן העולם ועד העולם" כ"מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי", וכך יש להבין גם את שם הוי' הכפול שנאמר לפני י"ג המידות: "הוי', הוי'".

דהיינו לחבר ולהמשיך שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות שהוא ע"ק [עתיקא קדישא] בשם הוי' שבסדר השתלשלות והתהוות העולמות וכמ"ש מזה סדי"ה וירא ישראל את ה' הגדולה.^{165, 166, 167}

כלומר, לחבר ולהמשיך את שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות, שהוא עתיקא קדישא, אל שם הוי' שבתוך סדר ההשתלשלות והתהוות העולמות; כפי שכתוב על כך בסוף המאמר המתחיל "וירא ישראל את ה' הגדולה".

המטרה היא לחבר את שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות, עתיקא קדישא, עם שם הוי' שבתוך ההשתלשלות, שדרכו באים העולמות ליד התהוות.

11 וזהו ענין שמיה רבא מברך כוי' וזהו למעלה ממדרגת הברכה מה שנברא העולם באות ב"ת שהוא הברכה משם הוי' שבהשתלשלות העולמות כוי'.

וזהו פירוש "שמיה רבא מברך" וכו': עניין זה הוא למעלה ממדרגת הברכה שבאמצעותה נברא העולם באות ב"ת, שהיא הברכה משם הוי' כפי שהוא בתוך השתלשלות העולמות וכו'.

זו התשובה בקדיש במשמעותה העמוקה ביותר. הברכה שבה נברא העולם, הבי"ת של "בראשית", נמשכת משם הוי' שבתוך השתלשלות העולמות; וכאן מבקשים מדרגה גבוהה יותר.

אבל על ברכה והמשכה זו דבחי' הוי' ה' מן העולם ועד העולם על זה נאמר ראה אנכי מי שאנכי נותן לפניכם היום דוקא ע"י מתן תורה ברכה כוי'.

אבל על ברכה והמשכה זו, מבחינת "הוי', הוי'", — "מן העולם ועד העולם" — נאמר: "ראה אנכי", מי שאנכי, "נותן לפניכם היום", דווקא באמצעות מתן תורה: ברכה וכו'.

הברכה שממשיכה את הוי' העליון אל התחתון, "מן העולם ועד העולם", נמשכת רק באמצעות מתן תורה: "ראה אנכי" — אנכי, עצמותו של הקב"ה — "נותן לפניכם היום ברכה".

הברכה הוודאית

12 ולהמשיך ברכה זו זהו ע"י אשר תשמעו אל מצות הוי' כנ"ל וע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] **היום אם בקולו תשמעו.**¹⁶⁸

והמשכת ברכה זו נעשית על ידי "אשר תשמעו אל מצוות הוי'", כנזכר לעיל; ועל דרך מאמר חז"ל: "היום — אם בקולו תשמעו".

ברכה נעלית זו נמשכת על ידי הקשבה למצוות ה', כפי שעולה מדברי חז"ל על ביאת המשיח: "היום, אם בקולו תשמעו". המילה "היום" קושרת זאת לפסוק הפותח את המאמר.

עמ"ש מזה בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] **והקללה אם לא תשמעו**¹⁶⁹ **הוא רק להעביר רוח החיצונים והטומאה של היצירה** [היצר הרע] **בכדי שיתקיים הברכה הנ"ל כמ"ש מזה בד"ה אלה החוקים והמשפטים**¹⁷⁰ **בפי בחקתי.**

ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ביום השמע"צ". "והקללה אם לא תשמעו" נועדה רק לסלק את רוח הכוחות החיצוניים ואת טומאת היצר הרע, כדי שהברכה הנזכרת לעיל תתקיים, כפי שנכתב על כך במאמר המתחיל "אלה החוקים והמשפטים" בפרשת כחוקותי.

הקללה היא אמצעי בלבד: מטרתה לסלק את אחיזת הכוחות החיצוניים ואת טומאת היצר הרע, כדי שהברכה תוכל להתקיים. המאמרים ליום שמיני עצרת ולפרשת כחוקותי מובאים כמקורות.

וז"ש [וזהו שכתוב] **גבי ברכה אשר תשמעו ולא אם תשמעו כמ"ש גבי והקללה אם. כי הברכה אינה בספק כי בין כך ובין כך הסוף שיקויים הברכה**

וזהו הטעם שבעניין הברכה נאמר "אשר תשמעו" ולא "אם תשמעו", כפי שנאמר בעניין "והקללה אם". הברכה אינה מוטלת בספק, שכן כך או כך, בסופו של דבר היא תתקיים.

לכן התורה אומרת על הברכה "אשר תשמעו" — דבר ודאי, ואילו על הקללה נאמר "אם לא תשמעו" — אפשרות. הברכה אינה מוטלת בספק: כך או כך, בסופו של דבר היא תתקיים.

וזהו ויברך דוד את¹⁷¹ **ה' ר"ת** [ראשי תיבות] **ודאי.**¹⁷² **הודאי שמו כן תהלתו עיין מ"ש מזה במא"א** [במאורי אור] **אות וא"ו ס"ו:**

וזהו [פירוש] "ויברך דוד את ה'": ראשי התיבות הם ודאי. "הודאי שמו, כן תהלתו"; עיינו במה שנכתב על כך במאורי אור, אות וא"ו, סעיף 6.

האותיות הראשונות של "ויברך דוד את ה'" — וי"ו, דל"ת, אל"ף והי"ד שבה מתחיל שם ה' — יוצרות את המילה "ודאי". ברכת ה' קשורה לוודאות, כפי שנאמר: "הודאי שמו, כן תהלתו".

בעבודה

האדם צריך לחבר ביטול עם התכונות: להתבונן לעומק בגדולת ה' ככל שהשכל שלו משיג, ובד בבד למסור את עצמו לה' שלמעלה מהשכל, שאם לא כן אהבתו ויראתו לא יחזיקו מעמד. עליו להסיר את "ערלת" התאוה הגשמית באמצעות תשובה, כדי שהתכונות תגיע אל לבו; ובכל לימוד תורה וקיום מצווה, נשמתו צריכה להשתוקק לה' עצמו ולא ללימוד בלבד. כך הוא ממשיך את ברכת ה' אל מחשבתו, דיבורו ומעשיו.

שאלות לשיחה

1. מדוע מפרש אדמו"ר הזקן את "לפניכם" כפנים הפנימיות של הנשמה, ומה מוסיף פירוש זה לפסוק?
2. מדוע התכונות בלי ביטול אינה יציבה, ומדוע ביטול בלי התכונות הוא "כלום"?
3. כיצד ייתכן שאותה עקשנות עורף שמוליכה אדם שולל היא גם שורש הקשר שלו עם ה'?
4. מה ההבדל בין מילת הלב שהאדם עושה לבין זו שה' יעשה?
5. מדוע הברכה ודאית — "אשר תשמעו" — ואילו הקללה אפשרית בלבד — "אם לא תשמעו"?

הערות

פסוקה 1

1 ראה אנכי נותן

לפי ההערה, מאמר זה נאמר בשנת 5558 (1797-98), כפי שנרשם ברשימת המאמרים שבסוף ספר זה; ההערה מוסיפה שגם רשימת כתבי היד שנדפסה בהמשך מהדורה זו מציינת זאת.

הערת קה"ת

נאמרה בשנת תקנ"ח — ראה רשימת המאמרים שבסו"ס מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תרכב הערה 137, ולהלן ברשימת הכתבי-יד. וראה סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תרצו. מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תשצו. הנחה אחרת בארוכה במאמרי אדה"א דברים כרך ב ע' שסו ואילך, וביאור שם ע' שצד ואילך. הנחה אחרת ובתוס' הגהות וקיצורים באוה"ת פ' ראה ע' תרלה ואילך. ע' תרסב ואילך. ע' תרסו ואילך. ובאוה"ת דברים כרך ה ע' ב"לח. ב"לח. ב"לח. וראה שם בכרך ו ע' ב"תקכב. סה"מ תרכ"ו ע' רז (בהוצאת תשמ"ט) [מקבילה לאוה"ת ע' תרלה]. סה"מ תרל"ג ע' תמא (מיוסד על מאמר זה). המשך מים רבים תרל"ו פ"ה ואילך. וראה גם ד"ה זה בסה"מ עטר"ת ע' תרט. ד"ה כי קרוב אליך תרפ"א. ד"ה א"ר יהושע בן לוי תרפ"ח ע' קיט ואילך. תש"ב ע' 138 ואילך. וד"ה זה תשי"ג, תשל"ב ותשל"ג.

2 ראה אנכי נותן לפניכם . את הברכה

"ראה, אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה". הפסוק הפותח את המאמר; המאמר מפרש את "לפניכם" כ"פנים" הפנימיות של הנשמה, ואת "ברכה" כהמשכת שם הוי'.

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רְאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, כו-כו.

3 את הברכה

"הברכה, אם תשמעו אל מצוות הוי' אלקיכם". בהמשך המאמר מוסבר שהברכה נמשכת באמצעות התורה והמצוות.

Deuteronomy 11:27 דברים י"א:כ"ז

אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם:

the blessing, if ye shall hearken unto the commandments of
;the L-RD your G-d, which I command you this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 ארז"ל כל מקום שנאמר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' רש"י נצבים (כט, יב) פסוק ד כיום הזה. ובלקח טוב (שם [ט]) מה היום לא ישבות. כלי אדמו"ר ל"מ. וע' רש"י סוטה (מו, ב) ד"ה ויקרא וז"ל כ"מ שנאי עד היום הזה לעולמי ועולמי עולמים. [כ].

5 כל מקום שנאמר היום הוא נצחי ולעולם

רש"י (על "ויקרא שם המקום לזו") מביא את הכלל ש"כל מקום שנאמר 'עד היום הזה' — לעולם ולעולמי עולמים". הערת קה"ת מציינת זאת כמקור

לדברי חז"ל המצוטטים כאן.

Rashi on Sotah 46b רש"י על סוטה מ"ו ב

6 היום הוא נצחי ולעולם גם היום הזה

במקום זה נוספה בגרסת אור התורה הערת סוגריים: ערכי הכינויים שבסדר הדורות, בערך "מחר", מביאים בשם המהרש"ל שכל העולם הזה נקרא "היום".

הערת קה"ת

באוה"ת ע' תרלה ובסה"מ תרכ"ו מוסיף: "כ"מ בעה"כ של הסה"ד בערך מחר בשם רש"ל דכל העוה"ז נק' (היום)". ראה לקו"ש ח"ט ע' 147 הערה 64.

7 ע"פ ויהי מקץ בדבור השני

המאמר מסביר שלכל נשמה יש פנימיות וחיצוניות, "העלם וגילוי": כשם שהקדוש ברוך הוא נסתר ומתגלה, כך התורה וישראל נסתרים ומתגלים. הנסתר הוא חכמה, בינה ודעת הפנימיות של הנפש האלקית, והגלוי הוא אהבה ויראה שלה.

הערת קה"ת

תו"א לא, ג. ובאוה"ת פ' ראה ע' תרלה מפרש "פירוש דהיינו סתים וגליא שכמו שקוב"ה סתים וגליא כך אורייתא וכך ישראל כו' כמ"ש בזח"ג פ' אחרי דע"ג א"י ע"ש.

8 פנים בפנים דיבר ה'

"פנים בפנים דיבר הוי' עמכם בהר מתוך האש". אדמו"ר הזקן מפרש את "פנים" כבחינה הפנימית שבכל נשמה, שאליה נמשך שם הוי' במעמד הר סיני.

Deuteronomy 5:4 דברים ה':ד

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the
—midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ה, ד. ראה אוה"ת יתרו ע' תתצט.

9 נמשך לכל אחד ואחד מישראל בחי הוי'

ההערה מפנה לאור התורה על מאמר זה לדיון באופן שבו נמשך שם הוי' לכל יהודי בסיני.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת כאן ע' תרסב.

10 אנכי ה' אלקיך

הדיבר הראשון מעשרת הדיברות: "אנכי הוי' אלקיך". כאן "אלקיך" פירושו ששם הוי' מאיר בכל יהודי, עד שהוא נקרא על שמו.

Exodus 20:2 שמות כ"ב:

אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of
Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Deuteronomy 5:6 דברים ה':ו

אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, ב. דברים ה, ו.

11 | הערת קה"ת מפנה לGenesis 41:1-44:17 למילים האלה.

Genesis 41:1-44:17 בראשית מ"א-מ"ד:י"ז

פסוקה 2

12 | איך יש בחי' שם הוי' בכל אחד ואחד

ההערה מפנה למאמר זה בעניין השאלה כיצד שם הוי' מצוי בכל יהודי.

הערת קה"ת

ראה ד"ה ועשית חג השבועות תרס"ו. ד"ה פדה בשלום תרע"ח ותש"ו.

13 | אפי' רשעים מלאים חרטות

ההערה מפנה למאמרים קצרים אלה של אדמו"ר הזקן בעניין האמירה "רשעים מלאים חרטות".

הערת קה"ת

במאמרי אדה"צ הקצרים ע' תיג. וראה שם ע' תקמג. בהמשך מים רבים תרל"ו ע' ח בהערה מציין כ"ק אדמו"ר לר"ח שער היראה פ"ג בשם סי' חסידים (מלאים חרטות) ושבת מוסר פכ"ה בשם מארז"ל (כל ימיהם מלאים חרטות) ותניא פרק יא. (ר"ח שער היראה פ"ג [ד"ה וראיתן]). וע' ר"פ במדבר (א, ד). [כ].

14 | רשעים מלאים חרטות

התניא מביא את מאמר חז"ל "הרשעים מלאים חרטות" על אדם שהרע גובר בו, ובכל זאת יש לו מחשבות של תשובה מצד הטוב שבנפשו. בהערת קה"ת מובאים כמה מקומות שבהם מופיע מאמר זה.

Tanya, Likkutei Amarim 11:6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"א:ו' ויש מי ש'הרע גובר בו יותר, ומתלבשים בו כל שלשה לבושים של הרע, ומחטיאו בעבירות חמורות יותר, וקצתם קרובים יותר. אך בינתיים מתחרט, ובאים לו הרפורי תשובה מבחינת הטוב שבנפשו, שמתגבר קצת בינתיים, אלא שאין לו התגברות כל כך לנצח את הרע לפרוש מחטיאו לגמרי להיות "מודה ועוזב". ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "רשעים מלאים חרטות", שהם רוב הרשעים, שיש בחינת טוב בנפשם עדיין.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

15 | והוא בלי טעם ודעת

ההערה מפנה לפרק ה' בסדרה זו בעניין היות הקשר עם ה' בלי טעם ודעת.

הערת קה"ת

ראה המשך מים רבים — תרלו פרק ה.

16 | שלמעלה מן ההשכלה והדעת המושג

התניא מסביר שה' אחד מאיר ומחיה את הנפש כולה בכך שהוא מתלבש בחכמה שבה, שהיא למעלה מידע ושכל המושגים בשכל. המאמר מביא זאת כדי להראות את הביטול של החכמה המצוי בכל יהודי.

Tanya, Likkutei Amarim 18:11 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ח:י"א

ולכן, כל ישראל, אפילו הנשים ועמי הארץ, הם מאמינים בה', שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשגה, כי "פתי יאמין לכל דבר, וערום יבין וגו'", ולגבי הקדוש-ברוך-הוא, שהוא למעלה מן השכל

והדעת ולית מחשבה תפיסא בקה כלל - הכל כפתיים אצלו יתברך, כדקתיב: "ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עפר, ואני תמיד עפר וגו'", כלומר, שבוזה שאני "בער" ו"בהמות" - "אני תמיד עפר".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

17 | משכיל על דבר

"משכיל על דבר ימצא טוב". אדמו"ר הזקן משתמש במילה "משכיל" כשם למדרגת החכמה.

Proverbs 16:20 משלי ט"ז:כ'

משכיל על-דבר ימצא טוב ובוטח בה' אשכיו:

He that giveth heed unto the word shall find good; And whoso trusteth in the L-RD, happy is he

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 | משכיל לאיתן האזרחי

כותרת מזמור פ"ט: "משכיל לאיתן האזרחי". המאמר מפרש כל מילה: "משכיל" היא חכמה, "איתן" הוא תוקפה, ו"האזרחי" פירושו שהיא טבועה בכל יהודי ותאיר לעתיד לבוא.

Psalms 89:1 תהילים פ"ט:א'

משכיל לאיתן האזרחי:

Maschil of Ethan the Ezrahite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פט, א. ראה ג"כ תורת אדה"צ על פסוק זה. הובאה ונתבארה בקונטרס לימוד החסידות ע' 5.

19 | איתן מלי' חיזוק כמו איתן מושבך

דברי בלעם אל הקיני: "איתן מושבך". הפסוק מלמד ש"איתן" פירושו כוח.

Numbers 24:21 במדבר כ"ד:כ"א

וירא את-הקיני וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנה:

And he looked on the Kenite, and took up his parable, and said: Though firm be thy dwelling-place, And though thy nest be set in the rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כד, כא. וראה סוטה מו, סע"א. אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרצט.

20 | כי עם קשה עורף הוא וסלחת

בקשת משה לאחר חטא העגל: "כי עם קשה עורף הוא, וסלחת לעווננו". אדמו"ר הזקן רואה בעורף הקשה את תוקפה של החכמה — רצון פשוט שאין בו טעם.

Exodus 34:9 שמות ל"ד:ט'

ויאמר אס-נא מצאתי חן בעיניך אדני? לה-נא אדני בקרבנו כי עם קשה-עורף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:

And he said: 'If now I have found grace in Thy sight, O L-rd, let the L-rd, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiff-necked people; and pardon our iniquity and our sin, and take us for Thine inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ט. בד"ה בהעלותך תרע"ו (נדפס בסה"מ תרע"ב-ע"ו ע' קכב) "וזהו שאמר וסלחת דלכאורה מה זה נתינת טעם על הסליחה, אך זהו כי העקשנות הוא מעלה גדולה והוא התוקף הגדול בקיום התומ"צ כו', ומקור הכח הזה הוא מבחי' משכיל" ע"ש.

21 בלי שום טעם ושכל מושג

נוסח אור התורה מוסיף שאפשר לומר שאין הכוונה שאין לכך טעם כלל, אלא שהדבר למעלה משכל הניתן להשגה; לכן נקרא "משכיל לאיתן": משכיל פירושו השכלה, אך כאן מדובר למעלה משכל הניתן להשגה.

הערת קה"ת

"ואפ"ל לא שאין לזה טעם כלל, אלא שהוא למעלה משכל המושג. ולכן נק' משכיל לאיתן והרי משכיל הוא ענין השכלה אלא שהוא למעלה משכל המושג" — אוה"ת ראה ע' תרלה. מובא באוה"ת סידור ע' קכו.

22 איתן משמעות לעתיד לבוא

המאמר אומר שאותיות איתן משמשות לעתיד, כלומר "אנא עתיד לאתגלה", ואיתן הוא "נקודה בהיכלה" ו"תרין ריעין". לעתיד יאיר אור אין סוף בנקודה הפנימית שכלב באמצעות ההמשכה של "נחל איתן".

הערת קה"ת

קו"א ד"ה וצדקה כנחל איתן (קסא, א). ולהעיר שאות א' היא מאותיות אהוי" — שנכללות בנקודות והן אותיות שבמחשבה (ראה לקו"ת בהר מא, ב) — ד"ה בסוכות תשבו תשלי"ח הערה 48.

23 הרוח שטות מכסהו

התניא מסביר שאדם חוטא רק מפני ש"רוח שטות" מכסה ומסתירה את אהבת נפש האלקית, את רצונה שלא להיפרד לעולם מה'. המאמר מביא זאת כדי להסביר מדוע הביטול של החכמה נסתר כעת.

Tanya, Likkutei Amarim 24:8 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים כ"ד:ח'

... "כי תשטה אשתו" — "אין אדם עובר עברה וכו'", דאפילו אשה המנאפת שדעתה קלה, היתה מושלת ברוח תאוותה, לולי רוח שטות שבה — המכסה ומסתיר ומעלים את האהבה מסותרת שבנפשה האלהית, לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו, ולא ליפרד חס ושלום מאחדותו, אפילו נוטלים את נפשה ממנה לעבוד עבודה זרה חס ושלום, ואפילו בהשתחווה לבדה בלי שום אמונה בלב כלל, וכל שכן לכבוש היצר ותאוות הניאוף, שהם יסורים קלים ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

24 כמ"ש במ"א (ע' בסש"ב פכ"ד)

בנקודה זו נוסח אור התורה מצטט גם את מאמר לקוטי תורה "מי אל כמוך נושא עון", פרק ה'.

הערת קה"ת

באוה"ת ראה ע' תרל"ו מצייין גם "ובלקו"ת בד"ה מי אל כמוך נושא עון פ"ה".

25 ישראל עלו במחשבה

הקטע מסביר את "ישראל עלו במחשבה": נשמותיהם מושרשות במחשבה הסתומה דאריך אנפין, למעלה אף מחכמה ובינה דאצילות. הוא מבסס את דברי המאמר ששורש זה מצוי בכל יהודי "מאז מעולם".

הערת קה"ת

ב"ר רפ"א. ראה לעיל פ' בחקותי מז, א ובמ"מ לשם. פ' צו טז, ג ובכ"מ.

26 ישראל עלו במחשבה

המדרש מונה דברים שקדמו לבריאה, וביניהם ישראל, ש"עלו במחשבה". אדמו"ר הזקן מזהה שורש זה במחשבתו של ה' עם הי"ד של שם הוי" שכלל נפש.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד'

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגוי". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח,

עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגוי" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קניית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגוי" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגוי" [לפני שמש ינון שמו] "רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" — six items preceded the creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

27 בחינת יו"ד של שם הוי"

אגרת התשובה מסבירה את משמעות השם שבנפש: הי"ד, שהיא נקודה בלבד, רומזת לחכמה הנסתרת, והה"א, שיש לה אורך ורוחב, להתבוננות בגדולת ה'. הטקסט מפנה לשם בעניין זה.

Tanya, Part III; Iggeret HaTeshuvah 4:16 תניא, חלק שלישי; אגרת התשובה ד:ט"ז

וככה ממש על דרך משל, המבדיל הבדלות לאין קץ. בנשמת האדם, שהיא בחינת נפש האלקית — דמתוכיה נפח, יש בה בחינת שכל הנעלם, המרומוז באות יו"ד, שבכחו לצאת אל הגילוי, להבין ולהשכיל באמתותו תפורה ובגדולתו וכו', כל חד וחד לפום שיעורא דיליה, לפי רוחב שכלו ובינתו.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

28 בד"ה ביום השמיני שלח

המאמר "ביום השמיני שלח את העם" דורש "אחור וקדם צרתני": "אחור" — משום שהאדם נברא אחרון מכל הנבראים; ו"קדם" — משום שישראל עלו במחשבה והעולם נברא למענם.

הערת קה"ת

לקמן דרושים לשמע"צ.

29 ביום השמיני שלח

"ביום השמיני שילח את העם" — נאמר על שלמה בסיום חנוכת בית המקדש. במילים אלה נפתח המאמר שאליו מפנה הטקסט.

I Kings 8:66 מלכים א ח:ס"ו

ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמים וטובי לב על כל-הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני". המאמר המצוטט מפרש "קדם" כשורש הנשמה במה

שקדם לבריא.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה'

אַחֲרֵי וְקָדַם צִרְתָּנִי וְתִשָּׁת עָלַי כַּפְּכָה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 ובדי"ה יונתי

הקטע מסביר שהמחשבה הקדומה היא ממוצע בין עצמות אור אין סוף לבין המדרגות הנאצלות: אור כללי ומקיף הכולל כל פרט בהשתלשלות העולמות, ובאמצעותו הם מתהווים.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש יח, ד.

32 יונתי בחגי

"יונתי בחגי הסלע". במילים אלה נפתח המאמר שלדברי הטקסט עוסק במחשבה הקדומה.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':יד

יוֹנָתִי בַּחֲגִי הַסֵּלַע בְּסִתְרֵי הַמְּדִבְּרָה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרָאֶיךָ נְאוּה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 בדי"ה בשעה שהקדימו

הקטע מסביר שאונקלוס מתרגם את "בראשית" כ"בקדמין", כרמו למדרגה שלמעלה מחכמה: המחשבה הקדומה, הרצון העליון שהוא מקור החכמה. זהו השורש שהמאמר מכנה "מאז מעולם".

Numbers 13:1 במדבר י"ג:א'

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

:And the L-RD spoke unto Moses, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל במדבר יג, א.

34 בשעה שהקדימו ישראל נעשה

"בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול". במילים אלה נפתח המאמר שהטקסט מצטט כדי לבאר את משמעות "בקדם".

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א':ז-ח'

דָּרַשׁ רַבִּי סִימַאי: בְּשַׁעַת שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמָע" בָּאוּ שְׁשִׁים רִיבּוּא שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קָשְׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כֶּתִרִים, אֶחָד כְּנָגֵד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כְּנָגֵד "נִשְׁמָע". וְכִינּוּן שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאֶה וְעֲשָׂרִים רִיבּוּא מְלָאכֵי חֲבֵלָה וּפִיזִיקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵדִים מִהָרַב". אָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בַּחוּרֵב טַעֲנוּ, בַּחוּרֵב פָּרְקוּ. בַּחוּרֵב טַעֲנוּ — בְּדַאֲמְרוּ, בַּחוּרֵב פָּרְקוּ — דִּקְתִּיב: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

35 בדי"ה לי בעוזרי

המאמר "ה' לי בעוזרי" דורש "כל האורח בישראל ישבו בסוכות" כלשון עתיד: "מה שאני עתיד להאיר" בישראל לעתיד לבוא. עכשיו אור זה שורה

עליהם למעלה בלבד, כמקיף של הסוכה; המאמר עצמו מפנה בחזרה למאמר זה בעניין "איתן האורח".

הערת קה"ת

לקמן פח, ג.

36 ה' לי בעוזרי

"הו' לי בעוזרי". במילים אלה נפתח המאמר שמפרש "אורח" במשמעות "מה שאאיר".

Psalms 118:7 תהילים קי"ח:ז

ה' לִי בְּעֹזְרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה כְּשֹׁנְאִי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon them that hate me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 כל האורח בישראל

"כל האורח בישראל ישבו בסוכות". המאמר המצוטט מפרש "אורח" כקשור ל"להזריח".

Leviticus 23:42 ויקרא כ"ג:מ"ב

בִּסְכַּת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֹרֶחַ בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בִּסְכַּת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born in Israel shall dwell in booths

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 מה שאני עתיד להזריח

ההערה מפנה למאמרים קצרים אלה בעניין הדרשה של "אורח" כ"מה שאני עתיד להאיר".

הערת קה"ת

ראה מאמרי אדה"צ הקצרים ע' עג-ד. סה"מ תשי"א (כ"ק מוהריי"צ) ע' 58. וראה ג"כ תניא קו"א קסא, א.

39

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הו' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". זהו תוכן ההתבוננות שהיא הה"א העליונה.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוֹתָ אֶל־לִבְּכָךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 החכמה תחיה בעליה

"החכמה מחיה את בעליה". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "בעליה" כ"מושלים בה": החכמה מחיה אפילו את הבינה, שמבחינה מסוימת מושלת עליה.

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז':י"ב

כִּי בְצַל הַחֲכָמָה בְּצַל הַכֶּסֶף וַיִּתְּרוּן דַּעַת הַחֲכָמָה תַּחֲיָה כְּעֶלְיָה:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 עטרת בעלה

"אשת חיל היא עטרת בעלה". עץ חיים, כפי שהוא מצוטט כאן, מיישם זאת

על הבינה ביחס לחכמה.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אֲשֶׁת־חַיִּל עֹטֶרֶת בַּעֲלָהּ וְכָרָבָב בַּעֲצָמוֹתָיו מְבִישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 נקודה בהיכליה

בהקדמת הוזהר מוסבר הביטוי "מרחוק" כ"הנקודה העליונה העומדת בהיכלה". הטקסט מצטט את הוזהר, דף ו', כמקור לכינוי זה של החכמה.

Zohar, Introduction 12:84-92 ספר הוזהר, הקדמה י"ב:פ"ד-צ"ב

because of the twofold peace here below, one for Jacob and one for Joseph, as it is written, "Peace, Peace, to him that is far off and to him that is near" (Is. 57, 19): "to him that is far off" refers to Jacob, "and to him that is near" refers to Joseph. "To him that is far" is parallel to "From afar the L-rd appeared unto me" (Jer. 31, 3), as well as to "And his ... "sister stood afar off" (Exod. 2, 4); "and to him that is near

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

43 נקודה בהיכליה

בתיקון החמישי נדרש "בראשית" כ"נקודה בהיכלה", נקודה שהיא המחשבה הנעלמת. הטקסט מצטט זאת לצד הוזהר.

Tikkunei Zohar 19a:11-14 תקוני הוזהר י"א:א-י"ד

בראשית ב' ראשית. נקודה בהיכליה. והאי נקודה איהי מחשבה סתמא. אדהכי הא אליהו אודמן לגביה. א"ל. רבי רבי והא ב' פתיחא איהי. אם כן במאי איהי מחשבה סתמא בה. אלא בריש *הורמנותא דמלכא בוצינא דקריינות' כד מדיד משיחא. האי נקודה נפיק מינה קו דסתים ניצוצא ההיא מחשבה כגוונא דא ם.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

44 פך של שמן שמצאו

הגמרא מספרת שכאשר גברו החשמונאים, הם חיפשו ומצאו רק פך שמן אחד, חתום בחותמו של כהן גדול. אדמו"ר הזקן מציע שפך זה הוא "הנקודה בהיכלה".

Shabbat 21b:10 שבת כ"א:ב"י

מאי חנוכה? דתנו רבנן: ככ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמנא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שפשוכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ונעשאו ימים טובים בהלל והודאה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 3

45 מלכות פה קרינו לה

בפתח אליהו מוצמדת כל ספירה לאיבר: "מלכות היא הפה, שאנו קוראים לו תורה שבעל פה". אדמו"ר הזקן משתמש בכך ביחס לאות ה' האחרונה שבשם הוי"ו.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני הוזהר י"ז:א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תריין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית

קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינו ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

46 וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה

חז"ל סיכמו: "גדול תלמוד, שהתלמוד מביא לידי מעשה". כאן הדברים מתארים את האות ה' האחרונה, שבה המחשבה והדיבור בדברי תורה מביאים לידי מעשים.

Kiddushin 40b:8-9 קידושין מ"ב:ח'-ט'

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסופין בעלית בית נתנה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תנאי, רבי יוסי אומר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע, לשמיטים ששים ואחת, ליוכלות מאה ושלש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין מ, ב.

47 "יגל כמים משפט וצדקה כנחל איתן". מאמרו של התניא על צדקה נפתח בפסוק הזה, והמאמר מסתמך עליו בקשר לאות ו' שבשם הוי"ו.

Amos 5:24 עמוס ה':כ"ד

וַיִּגַּל כַּמִּים מִשְׁפָּט וְצִדְקָה כְּנַחַל אֵיתָן:

But let justice well up as waters, And righteousness as a mighty stream.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 בדיה בכ"ה בכסלו

באותו עמוד נאמר במאמר חנוכה שפנימיות הלב, "תעלומות לב", מתאחדת עם המוח כ"תריין ריעין דלא מתפרשין", ואילו הלב החיצוני אינו מתאחד עמו כך: המוח יכול להתכונן בגדולת ה', אך הלב החיצוני אינו נתון לשליטתו של האדם.

הערת קה"ת

תו"א כט, ג.

49 תשובה תשוב ה'

הרעיא מהימנא מסביר את המושג תשובה כ"תשובה ה'" — האות ה' חוזרת אל האות ו', וכך השם נעשה שלם. אדמו"ר הזקן בונה על פירוש זה לתשובה.

Zohar III, 122a זח"ג קכב, א

הערת קה"ת

זח"ג קכב, א (ברע"מ)

50 תעלומות לב

"כי הוא יודע תעלומות לב". כאן הביטוי מציין את המדרגה העמוקה ביותר שבלב, שבה מאירה חכמה עילאה.

Psalms 44:22 תהילים מ"ד:כ"ב

הלא אֱלֹקִים יִחְקְרוּ־אֶת כִּי־הוּא יֹדֵעַ תַּעֲלֹמוֹת לֵב:

Would not G-d search this out? For He knoweth the secrets of the heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 ועי לקמן ע"פ ושמתי כדכד

המאמר פותח בסיפור חז"ל על שני מלאכים, מיכאל וגבריאל, שנחלקו אם כדכד הוא שהם או ישפה, וה' אמר: "להו' כדין וכדין". בהמשך הוא שואל מהיכן מקבלת אתערותא דלתתא את הכוח לחולל אתערותא דלעילא.

הערת קה"ת
לקמן כו, ב.

52 ושמתי כדכד

"ושמתי כדכד שמשותיך ... וכל גבולך לאבני חפץ". המאמר המצוטט מפרש "אבני חפץ" כ"אבני תשוקה" – האהבה שבאה מחכמה עילאה.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

ושמתי כדכד שמשותיך וישעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 עמוק עמוק

"רחוק מה שהיה, ועמוק עמוק, מי ימצאנו". כאן הדברים מתארים את האהבה הנמשכת מחכמה עילאה.

Ecclesiastes 7:24 קהלת ז':כ"ד

רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו:

That which is far off, and exceeding deep; who can find it out

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 ועמך לא הפצתי

"את מי יש לי בשמים? ועמך לא הפצתי בארץ". אדמו"ר הזקן מדגיש את המילה "הפצתי", המבטאת את עומק הרצון הפנימי.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מי לי בשמים ועמך לא הפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים עג, כה.

55 ונקרא נקודה בהיכלי

איגרת הקודש 5 מסבירה שחכמה עילאה נשאת נסתרת, ורק זיו מועט נמשך ממנה לבינה; לכן הזוהר מכנה אותה "נקודה בהיכליה", והיא צורת ה' של השם. סעיף 15 מתאר את מקור השכל כנקודה, כעין הבוק, המתרחבת לאורך ולרוחב בבינה, "רחובות הנהר".

הערת קה"ת

ראה אנה"ק סי' ה. וסי' טו. אוה"ת יוה"כ ע' אתקסא. ביאורו להצ"צ כרך א ע' תקיג.

56 מאד עמקו מחשבותיך

"מה גדלו מעשיך הוי", מאד עמקו מחשבותיך". כאן מדובר בחכמה הנסתרת שלמעלה, המתעוררת מעומק הלב שלמטה.

Psalms 92:6 תהילים צ"ב:ו

מה גדלו מעשיך הוי מאד עמקו מחשבותיך:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים צב, ו.

57 בשעה שישראל עונין איש"ר

אליהו אומר לרבי יוסי שכאשר ישראל עונים "יהא שמיא רבא מברך", הקדוש ברוך הוא מניד בראשו. אדמו"ר הזקן מפרש את "שמיא רבא" כשם י"ה שהולך וגדל.

Berakhot 3a:14 ברכות ג' א:י"ד

... חייך וחי' ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כה, אלא בכל יום ויום, שלש פעמים אומרת כה. ולא זו בלבד אלא, בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמיא הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו, ואומר: אשרי המלך שמקלטין אותו בביתו כה, מה לו לא שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of ... Israel enter their Synagogues and Houses of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות ג, א.

58 ממעמקים קראתיך

"שיר המעלות: ממעמקים קראתיך, הוי". צורת הרבים "מעמקים" מצביעה על עומק אחד שמעל עומק אחר, בנפש ולמעלה ממנה.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קל, א.

59 בסבא דמשפטים (דק"י סע"א)

ההערה אומרת שהקטע בסבא דמשפטים, על הפסוק "ואיתנים מוסדי ארץ", מובא באור התורה על שמות.

הערת קה"ת

ע"פ והאיתנים מוסדי ארץ, מובא באוה"ת פ' שמות ע' יד.

60 אית משכיל לעילא

סבא דמשפטים מסביר את "משכיל לאיתן האזרחי": "יש משכיל למעלה ויש משכיל למטה". הטקסט מצטט זאת בין הקטעים בזוהר העוסקים באיתן.

Zohar, Mishpatim 3:293-301 ספר הזוהר, משפטים ג':רצ"ג-ש"א

61 שאמרו ארז"ל גבי עובר בבטן אמו

רבי שמלאי מתאר את העובר: נר דולק מעל ראשו ומלמדים אותו את התורה כולה. אדמו"ר הזקן מפרש את הנר כי של השם, ואת התורה כולה כמשתרעת עד הה"א האחרונה שלו.

Niddah 30b:9-11 נדה ל' ב:ט"י-יא

ומאי רגזה מן השוטים? אימר: נקבה קדים, ואי עובר ארבעין יומין קמי זכר. ורגזו: סמא דנפצא אשקינהו. ורגזי? שמעאל: איפא גופא דלא מקבל סמא. אמר להם רבי ישמעאל: מעשה בקלפטרין מלכת יוונים,

שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות, ונדקדקו ומצאנו זכר לארבעים ואחד, ונקבה לשמונים ואחד. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן השוטים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
נדה ל, ב.

62 ע"פ שחורה אני

הערת קה"ת מפנה ל Song of Songs 6:3 למילים האלה.

Song of Songs 6:3 שיר השירים ו:ג

אני לדודי ודודי לי הרעה פשושנים:

I am my beloved's, and my beloved is mine, That feedeth
'among the lilies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לקמן שה"ש ו, ג, ח, ד.

63 "שחורה אני ונאווה". פסוק זה פותח מאמר בחלק שיר השירים, שאליו מפנה הטקסט.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה

שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כההלי קדר כיריעות שלמה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the'
tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 ובפי שלח ע"פ והיה לכם לציצית

בביאור "והיה לכם לציצית" מובא מכתבי האריז"ל שיסוד אבא נמצא בחזה: חיות הנמשכת למדרגה תחתונה עוברת דרך החלק התחתון שלה, היסוד, הנמצא בתוך יסוד אימא; יחד הם יוצרים את המוחין של ז"א, והאורות מתקבצים בלב.

הערת קה"ת

לעיל שלח מד, א.

65 והיה לכם לציצית

"והיה לכם לציצית". כך נפתח המאמר בפרשת שלח שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצות ה' ועשיתם אתם ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon
it, and remember all the commandments of the L-RD, and
do them; and that ye go not about after your own heart and
;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 הערת קה"ת מפנה ל Song of Songs 1:4-5 למילים האלה.

Song of Songs 1:4-5 שיר השירים א:ד-ה

משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה
דדיך מיזו מישרים אהבוד: שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כההלי קדר
כיריעות שלמה:

Draw me, we will run after thee; The king hath brought me
into his chambers; We will be glad and rejoice in thee, We
will find thy love more fragrant than wine! Sincerely do they
love thee. 'I am black, but comely, O ye daughters of
Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו

"משכני אחריך נרוצה, הביאני המלך חדריו". הטקסט קושר פסוק זה למדרגות של שם הוי' שניתן לכל נשמה.

Song of Songs 1:4 שיר השירים א:ד

משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה
דדיך מיזו מישרים אהבוד:

Draw me, we will run after thee; The king hath brought me
into his chambers; We will be glad and rejoice in thee, We
will find thy love more fragrant than wine! Sincerely do they
.love thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 תושבע"פ מלכות קרינן לה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

69 בהסבר הפסוק "מעמקים קראתיך", אומר הזוהר שיש להמשיך ברכות
"מעמק הבאר", המכונה "עומק הכל". אדמו"ר הזקן מזהה זאת עם שני
היסודות של אבא ואמא.

Zohar, Beshalach 28:408-418 ספר הזוהר, בשלח כ"ח:ת"ח-ת"י

70 אנכי הוי' אלהיך

הדיבר הראשון, "אנכי הוי' אלקיך". כל הדרגות של השם המתוארות כאן
ניתנו באמירה זו.

Exodus 20:2 שמות כ:ב

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of
Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 4

71 אך אמרו רז"ל

ההערה אומרת שאמירה זו של חז"ל, כפי שהמאמר מביא אותה, מצוטטת
באור התורה על וירא.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת וירא כרך ד תשע, ב.

72 שבזמן הגלות אין השם שלם

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה תנחומא ס"פ תצא. רש"י ס"פ בשלח. וראה לקמן פי' נצבים נא, ג. ע'
לקח טוב סו"פ בשלח עה"פ כי יד כס וברש"י. ובפסיקתא סוף זכור.
ופסיקתא פיי"ב. והלשון שבזמן הגלות ל"מ. אך ת"ל מצאתי בע"ה ריש שי'
הקליפות פ"א, ודו"ק. [כ].

73 אין השם שלם

רש"י מסביר שה' נשבע ששמו וכיסאו אינם שלמים כל עוד שמו של עמלק
לא נמחה כולו, ולכן הפסוק כותב "כס יח" — חצי מכל אחד. אדמו"ר הזקן
מיישם זאת על ההפרדה בין ו"ה ל"ה בזמן הגלות.

Rashi on Exodus 17:16 רש"י על שמות י"ז:ט"ז

... נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של
עמלק כלו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם, שנגאמר

79 חייב אינש לבסומי בפוריא

פסקו של רבא, שעל האדם להתבסס בפורים עד שלא יוכל להבחין בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי". המאמר הראשון בתורה אור על מגילת אסתר, המצוטט כאן, נפתח בדברים אלה.

Megillah 7b:7-8 מגילה ז' ב:ז-ח

אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איפסום. קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר, קעי רחמי ואחיה. לשנה, אמר לקה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי. אמר לקה: לא ככל שעתא ושעתא מתרחיש ניפא.

Rava said: One is obligated to become inebriated [with wine] on Purim until he cannot tell the difference between cursed be Haman and blessed be Mordecai. Rabbah and R. Zera joined together in a Purim feast. They became inebriated, and Rabbah arose and cut R. Zera's throat. The next day he prayed on his behalf and revived him. Next year he said: Will the master come and we will have the Purim feast together. He replied: A miracle does not take place on every occasion.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

80 רשפי אש

"כי עזה כמות אהבה... רשפיה רשפי אש". כאן מתאר הפסוק את האהבה היוקדת שצריכה להתגלות בלב.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו

שימיני כחותם על־לִבִּי כחותם על־זרועי כִּי־עֵזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קִשָּׁה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלִהְבֶּתֶּהּ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 ומלתם את ערלת לבבכם

"ומלתם את ערלת לבבכם, וערפכם לא תקשו עוד". זו העבודה שעל האדם לעשות בעצמו.

Deuteronomy 10:16 דברים י':טז

ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד:

Circumcise therefore the foreskin of your heart, and be no more stiffnecked.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים י', טז.

82 ומל ה"א את לבבך

"ומל הוי" אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך, לאהבה את הוי" אלקיך". הפסקה הבאה שואלת כיצד הדבר מתיישב עם הציווי למול את הלב בעצמו.

Deuteronomy 30:6 דברים ל':ו

ומל ה' אלקיך את־לִבְּךָ ואת־לִבְּךָ זרעך לאהבה את־ה' אלקיך בכל־לִבְּךָ ובכל־נפשך למצו חַיִּיד:

And the L-RD thy G-d will circumcise thy heart, and the heart of thy seed, to love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, that thou mayest live.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

"האויב תמו חרבות לנצח" (תהלים ט'), והו עמלק שכתוב בו "ועברתו שמה נצח" (עמוס א'), "וערים נתשת אבד זכרם המה" (תהלים שם), מהו אומר אחריו? "וה לעולם ישב" — הרי השם שלם, "כונן למשפט כסאו" — הרי כסאו שלם:

ויאמר AND HE SAID — i. e. Moses said BECAUSE THE HAND IS UPON THE THRONE OF JAH — the hand of the Holy One, blessed be He, is raised to swear by His throne that He will have war and enmity against Amalek to all eternity. And what is the force of is nity. And the Divine Name, also, is divided into half (יה) And The Holy One, blessed ! (only the half of the Tetragrammaton ... be

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

74 ע"פ ועשית ציץ

המאמר מפרש את "ועשית ציץ" כמשה שממשיך את ה"הצצה" לאהבה רבה מבעד לחלונות שנפערו במחיצה — מחשבות תשובה הנובעות מביטול. זהב הציץ הוא "רשפי אש" של אהבה, לעומת קרירות הכסף.

הערת קה"ת

תו"א פג, ב.

75 ועשית ציץ

"ועשית ציץ זהב טהור". במילים אלה נפתח המאמר בתורה אור שאליו מתייחס הטקסט.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתחי חתם קדש לה:

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים". במילים אלה נפתח המאמר בתורה אור שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 25:17 דברים כ"ה:יז

זכור את אשר־עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים:

Remember what Amalek did unto thee by the way as ye came forth out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 וע"פ זכור את אשר עשה לך עמלק

המאמר פותח ב"זכור את אשר עשה לך עמלק" ומסביר שהשם והכיסא אינם שלמים עד שיימחה זרעו של עמלק, ושמלחמה זו נמשכת בכל דור ודור, בתוך כל נשמה יהודית.

הערת קה"ת

תו"א פד, ב. פה, ב.

78 ובמגילת אסתר . . חייב אינש

המאמר על "חייב אינש לבסומי בפוריא" פותח ב"כי יד על כס י"ה" ובדברי חז"ל שהשם והכיסא אינם שלמים. הוא מסביר שעמלק הוא "ראשית גויים", ראש הקליפות, בניגוד לקדושתו.

הערת קה"ת

תו"א צה, א.

הערת קה"ת
דברים ל, ו.

פסוקה 5

83 עונותיכם מבדילים

"עונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי לתאר את ערלת התאוה, המבדילה בין שם י"ה לבין ו"ה.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט:ב'

כי אם-עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלקיכם וחסאותיכם הסתירו פנים מכם משמוע:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישעיי נט, ב.

84 ונרגן מפריד אלוף

"נרגן מפריד אלוף". הפסוק מובא לצד הפסוק הקודם: החטא יוצר את ההפרדה, ולכן הסרתה תלויה בתשובה.

Proverbs 16:28 משלי ט"ז:כ"ח

איש תהפכות ישלח מִדֹּדוֹ ונִרְגָּן מִפְּרִיד אֲלוֹף:

A froward man soweth strife; And a whisperer separateth familiar friends

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי טז, כח.

85 אם יהי נדחך בקצה השמים

"אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך הוי" אלקיך". פסוק זה פותח את הדיון בנאוה העתידה, שבה יימול הלב.

Deuteronomy 30:4 דברים ל"ד:

אם-יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך:

If any of thine that are dispersed be in the uttermost parts of heaven, from thence will the L-RD thy G-d gather thee, and from thence will He fetch thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ל, ד.

86 והיטבך והרבך מאבותיך

"והיטבך והרבך מאבותיך". אדמו"ר הזקן מפרש את הפסוק כעלייה למדרגה גבוהה אף מזו של האבות.

Deuteronomy 30:5 דברים ל"ה:

והביאך ה' אלקיך אל-הארץ אשר-ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך:

And the L-RD thy G-d will bring thee into the land which thy fathers possessed, and thou shalt possess it; and He will do thee good, and multiply thee above thy fathers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 הנה ישכיל עבדי

"הנה ישכיל עבדי, ירום ונשא וגבה מאד". הפסוק מורה על גובה הגילוי

העתידי.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נב, יג.

88 ירום מאברהם

הערת קה"ת מפנה לבזח I, 181b למילים האלה.

Zohar I, 181b זח"א קפא, ב

הערת קה"ת

ילייש ישעיי רמז תעז בשם התנחומא. זח"א קפא, ב [כ]. — אבל שם ונשא מסטרא דאברהם.

89 ירום מאברהם

הילקוט מפרש את הפסוק על מלך המשיח: "ירום" — למעלה מאברהם; "ונשא" — למעלה ממשה; "וגבה מאד" — למעלה ממלאכי השרת. המאמר מצטט את חלקו הראשון.

Yalkut Shimoni on Nach 476 ילקוט שמעוני על נ"ך תע"ו

90 ומל ה' אלהיך את לבבך

"ומל הוי" אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך". אדמו"ר הזקן מציין שנאמר "את לבבך" ולא "את ערלת לבבך".

Deuteronomy 30:6 דברים ל"ו:

ומל ה' אלקיך את-לבבך ואת-לבב זרעך לאהבה את-ה' אלקיך בכל-לבבך ובכל-נפשך למעו חייך:

And the L-RD thy G-d will circumcise thy heart, and the heart of thy seed, to love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, that thou mayest live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

91 ס"פ שלח ע"פ אני

בקטע זה מוסבר "יהא שמיה רבא מבורך": "שמו הגדול" הוא מדרגת אין סוף שלמעלה אפילו מכתר, שהיא אור סובב. מצוין כי פרי עץ חיים והזוהר מכנים את השם הגדול בינה, ונאמר שהכול אחד, מפני שהתגלות עתיק היא בבינה.

הערת קה"ת

לעיל שלח נ, ב.

92 שמיה רבא היינו שמו הגדול

תוספות דוחים את פירוש מחזור ויטרי ל"שם י-ה רבה", ומסבירים את המילים: "יהי שמו הגדול מבורך". אדמו"ר הזקן אומר ששני הפירושים נכונים.

Tosafot on Berakhot 3a:14:1 תוספות על ברכות ג' א"י:ד'א'

ועונין יהא שמיה הגדול מבורך - מכאן יש לסתור מה שפ"י במחזור ויטרי יהא שמיה רבא שזו תפלה שאנו מתפללין שימלא שמו כדכתיב (שמות י"ז:ט"ז) כי יד על כס י"ה שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק ופירושו כך יהא שמיה שם י"ה רבא כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם ומבורך לעולם הוי תפלה אחרת כלומי ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה מדקאמר הכא יהא שמיה

הגדול מבורך משמע דתפלה אחת היא ואינו רוצה לומר שיהא שמו גדול ושלם אלא יהא שמו הגדול מבורך וגם ...

Vilna Edition (Public Domain)

93 כפי הטא"ח סי' נ"ו . כמ"ש התוס' ריש ברכות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ג, א. ראה שם ב' פ"י ומה שכתבו בשם מחזור ויטרי.

94 ושתי הכוונות אמת

ההערה מפנה לשם עבור הקביעה ששתי המשמעויות של "שמייה רבא" אמת.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרל"ג חלק ב' ע' תמט.

95 בביאור ע"פ זכור

הביאור שם על "אין השם שלם ואין הכיסא שלם" אומר ששם הוי' שלם כאשר המוחין מתחלקים לחכמה, בינה ודעת, והמדות לחסד וגבורה; הדבר נמשך מ"קוצי דשערי" של אריך אנפין, היורדים מאחורי ז"א עד כתפיו.

הערת קה"ת

תו"א פה, ב.

96 בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמייה רבא מברך הקב"ה מנענע

ראשו

כשישראל עונים "יהי שמו הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מניד בראשו. אדמו"ר הזקן מביא זאת כביטוי להתגלות מלמעלה שתשובה זו ממשיכה.

Berakhot 3a:14 ברכות ג' א"ד

... ח"יך וחי' ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כה, אלא בכל יום ויום, שלש פעמים אומרת כה. ולא זו בלבד אלא, בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמייה הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו, ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כה, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of ... Israel enter their Synagogues and Houses of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

97 מראש מקדם נסוכה

שם "מראש" הוא חכמה עילאה, "ראשית חכמה", ו"מקדם" הוא המחשבה הקדומה; אולי אלו שתי הבחינות המקיפות שבנפש, חיה ויחידה. הקטע קושר זאת לנשמות ישראל, שעליהן נאמר שיעלו במחשבה.

הערת קה"ת

פיוט לכה דודי. ראה לקמן שה"ש יח, ד. סה"מ תש"א ע' 4.

98 אתה הוא קודם שנברא העולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח התפלה.

99 אני ה' לא שניתי

"כי אני, הוי', לא שיניתי". מכאן שעצמותו של ה' זהה לפני הברירה ולאחריה.

Malachi 3:6 מלאכי ג'ו'

כי אני ה' לא שניתי ואנתם בנ"י יעקב לא קליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

100 ארו"ל מה לפנינו מה לאחור

המשנה מזהירה שלא לחקור "מה למעלה, מה למטה, מה לפנינו ומה לאחור". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על עצמותו של ה', שלמעלה מכל העולמות.

Chagigah 11b:7-8 חגיגה י"א ב:ז-ח'

כל המסתכל בארבעה דברים, רתוי לו כאילו לא בא לעולם: מה למעלה, מה למטה, מה לפנינו, ומה לאחור. וכל שלא חס על כבוד קונו, רתוי לו שלא בא לעולם. גמ' אמת ברישא: ולא במרכבה בקידי, ויהדר אמת: אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יא, ב. וש"נ.

101 שם י"ה רבא

הטור מביא את דברי המפרשים את "שמייה רבה" כ"שם י-ה רבה": אנו מתפללים שהשם י-ה, שאינו שלם כל עוד עמלק לא נענש, יהיה שוב גדול ושלם. אדמו"ר הזקן מאמץ פירוש זה.

Tur, Orach Chayim 56:1 טור, אורח חיים נ"ו א'

יתגדל ויתקדש הו"ד על פי המקרא והתגדלותו והתקדשותו האמור במלחמת גוג ומגוג שאז יתגדל שמו של הקב"ה דכתיב (זכריה י"ד:ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד: שמייה רבא יש מפרשים שם יה רבא שאנו מתפללין על שם יה שאינו שלם שיתגדל ויתקדש ושיחזור להיות שלם והיינו לעת הגאולה שינקום מעמלק שנשבע שלא יהיה השם שלם עד שינקום ממנו דכתיב כי יד על כס יה שאין הכסא שלם ואין השם שלם אלא לאחר שינקום ממנו ואז יהיה השם שלם וגם הכסא דכתיב (תהלים ט:ז-ח) האויב תמו חרבות לנצח וכתיב וה' ...

Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain)

פסקה 7

102 מקור מים חיים

"אותי עזבו, מקור מים חיים, לחצוב להם בארות". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על לימוד תורה ללא כמיהה לה' עצמו.

Jeremiah 2:13 ירמיהו ב' י"ג

כִּי־שָׁתִים רְעוּת עֲשָׂה עִמִּי אֲתִי עֲזָבוּ מִקּוֹר מַיִם חַיִּים לְחַצֵּב לָהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרֹת נִשְׁבְּרִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְלּוּ הַמַּיִם:

For My people have committed two evils: They have forsaken Me, the fountain of living waters, and hewed them out cisterns, broken cisterns, That can hold no water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' ב, יג.

103 האומר אין לי אלא תו'

בגמרא נאמר שמי שאומר שאין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו. כאן מדובר בלימוד המנותק מן המקור של הכול.

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב"ד-ה'

עָרְבִי שְׁלִצִיּוֹן — דַּעְבְּדִי שְׁלוֹף דּוּץ. תּוֹקֵעַ עֲצָמוֹ לְדַבֵּר הֶלְכָה — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תוֹרָה — אֵין לוֹ תוֹרָה. פְּשִׁטָּא! אֶלָּא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֶלָּא תוֹרָה — אֵין לוֹ אֶלָּא תוֹרָה. הָא נָמִי פְּשִׁטָּא! אֶלָּא דְאַפִּילוּ תוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פֶּפְּא, אָמַר קְרָא: "וְלִמְדֻתֶּם וְעֲשִׂיתֶם" — כָּל שֶׁשָּׁנּוּ בַּעֲשִׂיָּה יִשְׁנּוּ בְּלִמְדָּה, כָּל שֶׁאֵינוּ בַּעֲשִׂיָּה אֵינוּ בְּלִמְדָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות קט, ב.

104 הערת קה"ת מפנה ל Jeremiah 17:13 למילים האלה.

Jeremiah 17:13 ירמיהו י"ז:י"ג

מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל Havaayah כָּל־עֲזוֹבֶיךָ יִבְשׁוּ וְסוֹרֵי בְּאֶרֶץ יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ מִקְוֵה מַיִם־חַיִּים אֶת־Havaayah

Thou hope of Israel, the L-RD! All that forsake Thee shall be ashamed; They that depart from Thee shall be written in the earth, Because they have forsaken the L-RD, The fountain of living waters.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 אנכי מי שאנכי

ההערה מפנה לשיחת הרבי שם בעניין הביטוי "אנכי — מי שאנכי".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ט ע' 136 הערה 30.

106 אלעזר משאמר

על "ראה אנכי" אומר רבי אלעזר, שמרגע שהקדוש ברוך הוא אמר זאת בסניי, טוב ורע אינם באים מפי הגבורה. הטקסט מפנה לכך כדי להסביר את הקשר בין הפסוק הזה לבין סיני.

Devarim Rabbah 4:3 דברים רבה ד:ג'

107 וידבר אלקים את כל הדברים האלה

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר". מילים אלה פותחות את המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר:

:And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 לפניכם בבחי' פנים שלכם

ההערה מפנה לשיחת הרבי שם, שבה "לפניכם" מתפרש כ"בפנים הפנימיות שלכם".

הערת קה"ת

ראה תו"א עה, ג. ובספר השיחות תנש"א חלק ב ע' 768 הערה 15.

109 את הברכה אשר תשמעו אל מצות הוי'

"את הברכה, אשר תשמעו אל מצות הוי' אלקיכם". הברכה באה באמצעות המצוות, ששורשן "מקדם".

Deuteronomy 11:27 דברים י"א:כ"ז

אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמָעוּ אֶל־מִצְוֹת ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוָה אֲתֶכֶם הַיּוֹם:

the blessing, if ye shall hearken unto the commandments of ;the L-RD your G-d, which I command you this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110 (ופי' מקדם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לכאורה חסר סיום המוסגר.

111 בדי"ה חייב אינש לבסומי

הקטע מסביר שהתורה נקראת "משל הקדמוני", ו"קדמונו של עולם" הוא אור אין סוף עצמו. סובב וממלא הם רק הארה הנמשכת ממנו כדי להחיות את העולמות, ולכן הם שייכים לעולמות.

הערת קה"ת

תו"א צח, ב ואילך.

112 משל הקדמוני

דברי דוד: "כמשל הקדמוני". המאמר לפורים המצוטט מפרש זאת כתורה, "משלו" של הקדמון של העולם.

I Samuel 24:14 שמואל א כ"ד:י"ד

כְּאֶשֶׁר יֹאמַר מֶשֶׁל הַקְּדָמוֹנִי מְרֻשָּׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וַיִּדִּי לֹא תִהְיֶה־כָּךְ:

As saith the proverb of the ancients: Out of the wicked cometh forth wickedness; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 ובדי"ה ששת ימים

הקטע מסביר ש"רוח קדים" היא המשכה מ"קדמונו של עולם", שאינו נתון כלל בגבולות העולמות, אפילו לא בבחינת סובב. הוא מצוטט "מראש מקדם נסוכה" ומבאר שהדבר מתגלה רק לאחר ששת ימי אכילת המצה.

הערת קה"ת

לעיל פי' צו יד, ד.

114 ששית ימים תאכל מצות

"ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת". מילים אלה פותחות את המאמר המצוטט בעניין "רוח הקדים".

Deuteronomy 16:8 דברים ט"ז:ח'

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לְHavaayah אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

Six days thou shalt eat unleavened bread; and on the seventh day shall be a solemn assembly to the L-RD thy G-d; thou shalt do no work therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 רוח קדים

"והוי' הוליד את הים ברוח קדים עזה כל הלילה". המאמר המצוטט דורש

את המילה "קדים" מלשון "קדם" — הדרגה הקודמת לעולמות.

Exodus 14:21 שמות י"ד:כ"א

וַיֹּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֶזָּה כָּל־הַלִּילָה וַיִּשָּׁם אֶת־הַיָּם לַחֲרֹבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם:

And Moses stretched out his hand over the sea; and the L-RD caused the sea to go back by a strong east wind all the night, and made the sea dry land, and the waters were divided.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 ובד"ה ביום השמיני שלח

זהו המאמר "ביום השמיני שלח את העם"; הוא פותח בהסבר שבשמיני עצרת מקבלים כל ישראל את ההמשכה המדריכה את התורה ואת עבודת ה' שלהם במשך השנה כולה.

הערת קה"ת

לקמן שמע"צ פו, ג.

117 ביום השמיני שלח

"ביום השמיני שלח את העם". בפסוק זה נפתח המאמר המצוטט על המילים "קדם צרתני".

I Kings 8:66 מלכים א' ח:ס"ו

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שָׁלַח אֶת־הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבִי לֵב עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני". הפסוק מצוטט שוב כדי לבאר את משמעות המילה "קדם".

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה'

אַחֲוֹר וְקָדָם צָרַתְנִי וְתִשָּׂת עָלַי כַּפְּכָה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 ושמנה נסיכי אדם

"שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם". הפסוק מצוטט כדי לבאר את משמעות המילה "נסוכה".

Micah 5:4 מיכה ה:ד'

וְהָיָה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּר כִּי־יָבֹא בְּאַרְצֵנוּ וְכִי יֵדְרֶה בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמִנוּ עָלָיו שִׁבְעָה רֹעִים וּשְׁמֹנֶה נְסִיכֵי אָדָם:

And this shall be peace: When the Assyrian shall come into our land, And when he shall tread in our palaces, Then shall we raise against him seven shepherds, And eight princes among men.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 יעקב בירך את בניו "איש אשר כברכתו". אדמו"ר הזקן מפרש שהברכה מגלה את מה שכבר היה בשורשו של כל בן.

Genesis 49:28 בראשית מ"ט:כ"ח

כָּל־אַלֶּה שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל שָׁנִים עֶשֶׂר וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אָבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכְתּוֹ בָּרַךְ אֹתָם:

All these are the twelve tribes of Israel, and this is it that their father spoke unto them and blessed them; every one according to his blessing he blessed them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו

דברי יעקב ליוסף: "ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו". הברכה הולכת בעקבות שורשו הנעלה יותר של אפרים.

Genesis 48:19 בראשית מ"ח:י"ט

וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי כִּנִּי יְדַעְתִּי גַם־הוּא יְהִי־לָעַם וְגַם־הוּא יִגְדֹּל וְאוֹלָם אָחִיו הַקָּטָן יִגְדֹּל מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא־הַגּוֹיִם:

And his father refused, and said: 'I know it, my son, I know it; he also shall become a people, and he also shall be great; howbeit his younger brother shall be greater than he, and his seed shall become a multitude of nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 "כי תקנה עבד עברתי". פסוק זה מופיע במאמר שאליו הטקסט מפנה.

Exodus 21:2 שמות כ"א:ב'

כִּי תִקְנֶה עַבֵּד עֲבָרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יֵצֵא לְחֶפְשִׁי חֲנֹם:

If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and in the seventh he shall go out free for nothing.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה

הפסוק הפותח את המאמר, הנקרא כאן מחדש כך: באמצעות הברכה שניתנה "לפניך" אפשר "לראות".

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רְאֵה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

124 האזינו השמים

"האזינו השמים ואדברה". כך נפתח המאמר שאליו מפנה הטקסט.

Deuteronomy 32:1 דברים ל"ב:א'

הֶאֱזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear the words of my mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 ויתן לך האלקים מטל השמים

ברכת יצחק ליעקב: "ויתן לך האלקים מטל השמים". הטקסט מפנה לדיון בברכה זו לקבלת הסבר נוסף על "אני נותן... ברכה".

Genesis 27:28 בראשית כ"ז:כ"ח

וַיִּתֵּן־לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ:

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places of the earth, And plenty of corn and wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 אנכי ה' אלהיך

"אנכי הוי' אלקיך", הדיבור הראשון בסיני. ה"אנכי" שב"ראה אנכי נותן" הוא אותו "אנכי".

Exodus 20:2 שמות כ"ב

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

127 פכ"פ דבר הוי' עמכם

"פנים אל פנים דיבר הוי' עמכם". הסיכום חוזר על הנקודה הפותחת של המאמר, בדבר ה"פנים" הפנימיות של הנשמה.

Deuteronomy 5:4 דברים ה"ד

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר בְּתוֹךְ הָאֵשׁ:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the —midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 "ובשמי הוי' לא נודעתי להם". שם הוי' התגלה רק במתן תורה.

Exodus 6:3 שמות ו"ג

וְאֵרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not known to them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 שלמעלה מהבינה והדעת

התניא מסביר שאורו של ה' מלוּבש בחכמה שבנשמה, שהיא למעלה מדעת והשגה שכלית. הסיכום מפנה לסוף הפרק בעניין היידי של השם.

Tanya, Likkutei Amarim 18:9-10 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ח:ט"ז

הַנֶּה, הַחֲכָמָה הִיא מְקוֹר הַשֶּׁכֶל וְהַחֲכָנָה, וְהִיא לְמַעַל מִהַבִּינָה שֶׁהוּא הַכֶּנֶת הַשֶּׁכֶל וְהַשְׁגָּתוֹ, וְהַחֲכָמָה – הִיא לְמַעַל מִהַחֲכָנָה וְהַשְׁגָּה, וְהִיא מְקוֹר לָהֶן. וְזֶהוּ לְשׁוֹן חֲכָמָה – "כִּי־תִּמְ"ה", שֶׁהוּא מֵה שְׁאִינוֹ מוֹשֵׁג וּמוֹכֵן, וְאִינוֹ נִתְפָּס בְּהַשְׁגָּה עֲדִינָה, וְלָכֵן מִתְלַבֵּשׁ בָּה אור־אִינוֹסוֹף בְּרוּךְ הוּא דְלִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בְּקָה כָּלָל.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

130 משכיל לאיתן

"משכיל לאיתן האורח" – השם שניתן לבחינת חכמה.

Psalms 89:1 תהילים פ"ט:א

מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזָרְחִי:

Maschil of Ethan the Ezrahite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 משכיל לאיתן

סבא דמשפטים מפרש פסוק זה ואומר ש"יש משכיל למעלה ומשכיל למטה". הסיכום מפנה אליו ולפרסם בעניין משמעותם של "משכיל" ו"איתן".

Zohar, Mishpatim 3:293-301 ספר הזהר, משפטים ג:רצ"ג-ש"א

132 מי מנה

"מי מנה עפר יעקב, ומספר את רובע ישראל?" פסוק זה פותח אחד המאמרים המובאים בעניין "המדרגה הרביעית".

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י

מִי מִנָּה עֶפְר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאִים וְתִהְיֶי אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine Iend be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

133 נר דלוק על ראשו

מעל ראשו של העובר דולק נר, והוא לומד את כל התורה. בסיכום הדברים קוראים זאת שוב כיוד ולה"א האחרונה של הוי'.

Niddah 30b:19-20 נדה ל"ב:י"ט-כ"י

וְנֵר דְּלוּק לוֹ עַל רִאשׁוֹ, וְצוּפָה וּמִכִּית מְסוּף הַעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רִאשִׁי לְאוּרוֹ אֶלֶף חֲשָׁד", וְאֵל תְּתַמָּה, שֶׁהֲרִי אָדָם יִשָּׁן כָּאֵן וְרוֹאֶה חֲלוֹם בְּאַסְפַּמְיָא. וְאִין לָהּ יָמִים שְׁאָדָם שְׂרוֹי בְּטוֹכָהּ יוֹתֵר מֵאוּתֵן הַיָּמִים, שְׁנֶאֱמַר: "מִי יִתְנַנִּי כִּי־חֲחִי קָדָם כִּי־מִי אֱלֹהִים יִשְׁמְרֵנִי", וְאִיזְהוּ יָמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יִרְחִים וְאִין בָּהֶם שְׁנִים? הָוִי אוֹמֵר: אֱלוֹ יִרְחִי לְיָדָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

134 כי אתה נרי הויה

"כי אתה נרי, הוי'". פסוק זה פותח את המאמר, והוא מצוטט כאן ובפסקה 2.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אַתָּה יְרִי־יְהוָה הָוִיָּה הָשִׁיבִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 וכל בניך למודי הוי'

"וכל בניך למודי הוי'". מובא כמקבילה לילד שלומד תורה לפני לידתו.

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:י"ג

וְכָל־בְּנֶיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

136 הערת קה"ת מפנה לIsaiah 19:5 למילים האלה.

Isaiah 19:5 ישעיהו י"ט:ה'

וְנִשְׁתַּחֲוּ־מִים מִיָּהִם וְנָהָר יִתְחַב וְיִבָּשׁ:

And the waters shall fail from the sea, and the river shall be
drained dry
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 ונהר יחרב ויבש

הזוהר מפרש את הפסוק "והנהר יחרב ויבש" כחורבן בית המקדש הראשון והשני, כאשר האורות שהאירו לישראל החשיכו. הטקסט מביא אותו בהקשר לשפע שאינו מגיע עוד למטה.

Zohar, Introduction 12:92-104
ספר הזוהר, הקדמה י"ב:צ"ב-ק"ד
The same is implied in the verse "and the river faileth and drieth up" (Job. 14, 11): "faileth", referring to the first Temple, and "drieth up" to the second Temple. And so "He smote the two strong lions of Moab" (Moab- Meab, of the father), namely the Temples of the Father in heaven, by whom they were now destroyed, so that all lights which illuminated Israel were now darkened.
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

138 "ומלתם את ערלת לבבכם". עבודתו של האדם עצמו קודמת.

Deuteronomy 10:16
דברים י':ט"ז
ומלתם את ערלת לבבכם ופרפקם לא תקשו עוד:
Circumcise therefore the foreskin of your heart, and be no more stiffnecked
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 את לבבך ואת לבב זרעך ר"ת אלו

"ומל' ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך". גם האותיות הראשונות במילות הפסוק מרכיבות את המילה אלו.
Deuteronomy 30:6
דברים ל':ו'
ומל' ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה אתי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למצו חייך:
And the L-RD thy G-d will circumcise thy heart, and the heart of thy seed, to love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, that thou mayest live
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
בעל הטורים דברים ל, ו.

140 בזח"ב תרומה (קס"ה ע"ב)

ההערה אומרת שדברי הזוהר על "סלו לרוכב בערבות" מועתקים שם עם הגהות.
הערת קה"ת
הלשון נעתק עם הגהות ביהל אור עי רלג.

141 סלו לרוכב בערבות ב"ה שמו

הזוהר אומר שהפסוק מדבר על "הנסתר מכל הנסתרים, עתיק מכל העתיקים", שאינו מתגלה ו"רוכב על השמים". הטקסט מביא אותו בהקשר לכך ששם י"ה נעשה גדול.

Zohar, Terumah 73:716-725
ספר הזוהר, תרומה ע"ג:תשט"ז-תשכ"ה
Said R. Eleazar: 'It ought to have been "who rideth upon" (al) araboth", why does it say "in (be) araboth"? Again: it ought to be, "He is in KAH", why does it say "in KAH is His Name"? It is because this verse refers to the Hidden of hidden ones, the most Ancient of all the ancients, the completely unknown and undisclosed. It may be said that, since He

rideth in it, then in this sphere at least He does disclose
Himself.
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

142 "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני". פסוק זה פותח מאמר המובא כאן.

Isaiah 66:22
ישעיהו ס"ו:כ"ב
כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאמתי כן יעמד זרעכם ושםכם:
For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לקמן לקו"ת.

144 ועתה יגדל נא כח אד'י

תפילתו של משה לאחר המרגלים: "ועתה יגדל נא כח אדני". המאמר העוסק בו מדבר על כך שהשם נעשה גדול.
Numbers 14:17
במדבר י"ד:י"ז
ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמרי:
And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 דברי יהושע וכלב: "טובה הארץ מאד מאד". פסוק זה פותח מאמר המובא כאן.

Numbers 14:7
במדבר י"ד:ז'
ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד:
And they spoke unto all the congregation of the children of Israel, saying: 'The land, which we passed through to spy it out, is an exceeding good land
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 מי מנה

"מי מנה עפר יעקב?" כך נפתח מאמר המצוטט כאן.
Numbers 23:10
במדבר כ"ג:י'
מי מנה עפר יעקב ומספר את רכב ישראל תמת נפשי מות ישרים ויהי אחריתי כמהו:
Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 בדי"ה אלה פקודי המשכן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לעיל פי פקודי.

148 אלה פקודי המשכן

"אלה פקודי המשכן". המאמר על כך מסביר את שורשן של מצוות עשה

ולא תעשה בשם.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד עלי פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 בוח"ב בשלח ס"ג ע"ב

אור התורה על מאמר זה מביא מן הזוהר שהברכות נמשכות "מעמקא דבירא", שכן כאשר עתיקא קדישא הסתים מבקש להמשיך ברכות לעולמות, הוא כולל את הכול בעומק העליון הזה. המקומות האחרים מביאים או דנים באותו זוהר.

הערת קה"ת

"לאמשכא ברכאן מעמקא דבירא כו' כד עתיקא סתימא דכל סתימין בעי לזמנא ברכאן לעלמין אשרי כולא ואכליל כולא בהאי עמיקא עילאה" — אוה"ת כאן ע' תרעה. ביאורו להצ"צ כר' ב' ע' תשעז ואילך. וראה גם אוה"ת שה"ש ע' מ ואילך לשון זוהר. אוה"ת פ' נשא ע' רעא. אוה"ת סדור ע' שמו. יהל אור ע' תקס.

150 ובמאור"א אות ב"ת סל"ה ול"ט

המאמר מסביר את השם "הקדוש ברוך הוא": "קדוש" הוא כתר, שלמעלה מהשתלשלות העולמות; "ברוך" הוא חכמה, מקור הברכה; ו"ברכה" היא מלכות, האור שממלא את כל העולמות, כפי שאומר הזוהר: "איהו ברוך ואיהי ברכה".

הערת קה"ת

ראה גם לעיל תוריע כב, ג. אוה"ת בראשית כרך א נא, ב ובכ"מ.

151 וברכת את ה'

"ואכלת ושבעת וברכת את הוי' אלקיך". המאמר על כך עוסק במשמעות הברכה לה'.

Deuteronomy 8:10 דברים ח':י'

וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ: And thou shalt eat and be satisfied, and bless the L-RD thy G-d for the good land which He hath given thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

152 "ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם", בסוף תהלים ק"ו, כפי שנאמר בטקסט. הזוהר מפרש זאת מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי.

Psalms 106:48 תהילים ק"ו:מ"ח

בְּרוּךְ־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמֵר כְּלִי־הָעָם אָמֵן הַלְלוּ־קָה:

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, from everlasting even to everlasting, and let all the people say: 'Amen.' Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 מן העולם ועד העולם

הזוהר אומר שה' מתברך בשני עולמות, גלוי ונסתר, "מעולם לעולם", ושגם "הוי'" מציין את שני העולמות האלה.

Zohar, Vayetzei 24:244-25:254 ספר זוהר, ויצא כ"ד:רמ"ד-כ"ה:רנ"ד and when we offer blessings to G-d we invariably associate Him with the two worlds in such words as: "Blessed be the L-rd, the G-d of Israel, from one world even unto the other

world" (Ps. 106, 48). It is for this reason that the upper world is named Hu (He), whereas the lower world is named Attah (Thou), because it is blessed from the upper world through the Righteous One. Thus Scripture says: "Blessed be the L-rd out of Zion, who dwelleth in Jerusalem, etc." (Ps. 135, ... 21): assuredly

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

154 סימן ברכה

בתחילת פרשת ויגש אומר הזוהר שהכול נתקן באות ב"ת, "סימן ברכה", שבה נברא העולם. הטקסט מצטט זאת כדי להסביר מדוע התורה נפתחת באות ב"ת.

Zohar, Vayigash 1:1-2:15 ספר זוהר, ויגש א':א'-ב':ט"ו

155 בוח"א ר"פ ויגש (דר"ה ע"ב)

אור התורה על מאמר זה מביא את דברי הזוהר: "עד דאוקמוה כלא באת ב"ת, דאיהי סימנא דברכה דבראשית".

הערת קה"ת

"עד דאתקיים כולא באות ב' דאיהו סימן ברכה דבראשית" — אוה"ת כאן ע' תרמא.

156 כחשכה כאורה

"כחשכה כאורה" לפני ה'. כאן הדברים מתארים את מדרגת האל"ף הנסתר.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁיךָ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּי־וְיָאִר כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

157 בדי"ה בשלח פרעה

המאמר מסביר שישאל הם "תבואתו" של ה', שנזרעו בגלות כדי שגילוי אלוקותו יתגבר; והוא מפרש את "ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם" כברכה הנמשכת באמצעות ישראל מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי.

הערת קה"ת

בתר"א סא, א.

158 בשלח פרעה

"ויהי בשלח פרעה את העם". כך נפתח מאמר תורה אור המצוטט כאן.

Exodus 13:17 שמות י"ג:י"ז

וַיְהִי בְשַׁלַּח פֶּרְעֹה אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פִּלְשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פְּנִי־יָנַחַם הָעָם בְּרֹאשָׁם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָּה:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 היה האל"ף קורא תגר כו' למחר אני בא ליתן תורה ואיני פותח

במשך עשרים ושישה דורות התלוננה האל"ף על כך שהעולם לא נברא בה, וחי השיב לה: "מחר אני בא לתת תורה בסיני, ואפתח תחילה רק בך: 'אנכי

הוי אלקיך.

Bereshit Rabbah 1:10 בראשית רבה א:י

... א"ר אלעזר בר חנינא בשם ר' אחא עשרים וששה דורות היתה האליף קורא תגר לפני כסאו של הקדוש ברוך הוא אמרה לפניו רבש"ע אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך כי אמר לה הקב"ה העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה שנאמר (משלי ג, יט): "הי בחכמה יסד ארץ וגוי" למחר אני בא ליתן תורה בסיני ואני פותח תחלה אלא כך שנאמר (שמות כ, ב): "אנכי ה' אלקיך" רבי הושעיא אומר למה נקרא שמו אליף שהוא מסכים מאליף שנאמר (תהלים קה, ח): "דבר צוה לאלף דור".

Rabbi Yona said in the name of Rabbi Levi: Why was the world created with the letter beit? - in the beginning." It is because just as the beit is closed on all [three of] its sides but open in its front, so, you do not have permission to ask: What is below, what is above, what was before, and what is after,2:1. One should not ponder what is above the firmament and what is below the earth, what was before Creation, ... and what will be after the end of

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

160 סיני שירדה שנאה

התלמוד מסביר את השם סיני: ההר שממנו ירדה שנאה ("סינאה") על האומות. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כשנאה על הרע.

Shabbat 89a:7 שבת פ"ט א:ז

... דרב חסדא ורבה בריה דרב הונא דאמר תרין ימי: מאי "הר סיני"? הר שירדה שנאה לאומות העולם עליו. והיינו דאמר רבי יוסי בריה דחנינא: חמשה שמות יש לו: מדבר ציון — שנצטוו ישראל עליו; מדבר קדש — שנתקדשו ישראל עליו; מדבר קדמות — שנתנה קדומה עליו; מדבר פארן —

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה שבת פט, א.

161 סדיה מצה זו

המאמר, על "זאת המצה", מסביר את "בעבור זה עשה ה' לי" כאור אבא, חכמה עילאה, שלמעלה מהשתלשלות העולמות, הנמשך באמצעות המצה אל העולם הגשמי של העשייה, גם במצרים.

הערת קה"ת

לעיל פ' צו יב, ד.

162 בדיה להבין ענין הברכות

המאמר מסביר מדוע תיקנו אנשי כנסת הגדולה ברכות בתקופת בית שני: בזמן בית ראשון האיר אור אין סוף בנשמות, עד שהאמונה הייתה כראייה; לאחר מכן תיקנו את הברכות כדי להמשיך אמונה זו למטה, כך שהוי' יהיה "מבורך ויימשך למטה".

הערת קה"ת

תו"א ו, א.

163 ע"ד מ"ש בזח"א ויצא קנ"ח ב'

ההערה מפנה לאור התורה לעניין קטע זה בוהר על "מן העולם הנסתר אל העולם הגלוי".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ז תתתסט, א.

164 ויקרא הוי' הוי'

פתיחת שלוש עשרה מידות הרחמים: "ויקרא: הוי', הוי'". השם הכפול מחבר את הוי' שמעל העולמות עם הוי' שבתוכם.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

ויעבר ה' עליִפְּנֵי וִיקְרָא ה' ה' אֶל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: "The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

165 בבה"ז פי אחרי

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Biurei HaZohar.

הערת קה"ת

לכ"ק אדה"א עו, ג. ביאוה"ז להצ"צ כרך א ע' שסג ואילך.

166 "רכב שמים בעוזך ובגאותו שחקים". הווהר על פרשת תרומה מסביר זאת.

Psalms 68:5 תהילים ס"ח:ה

שירו לאלקים זמרו שמו סלו לרכב בערכות בקה שמו ועליו לפניו:

Sing unto G-d, sing praises to His name; Extol Him that rideth upon the skies, whose name is the L-RD; And exult ye before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

167 וירא ישראל את היד הגדולה

"וירא ישראל את היד הגדולה". פסוק זה פותח מאמר המצוטט כאן.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וִירָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יַד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרֵינוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

168 מארז"ל היום אם בקולו תשמעו

תשובות של משיח לרבי יהושע בן לוי, "היום", מוסברת כ"היום, אם בקולו תשמעו". אדמו"ר הזקן מכאן על פיה את הברכה הנמשכת על ידי ההקשבה למצוות.

Sanhedrin 98a:17 סנהדרין צ"ח א:י"ז

אָזל לְגַבִּיהַ. אָמַר לְקָה: שְׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי וּמוֹרִי! אָמַר לְקָה: שְׁלוֹם עָלֶיךָ בְּרַ לְיוֹאֵי. אָמַר לְקָה: לְאַיִמַת אַתִּי מָר? אָמַר לְקָה: הַיּוֹם. אֶתָּא לְגַבִּי אֱלִיהוּ. אָמַר לְקָה: מַאי אָמַר לָךְ? אָמַר לְקָה: שְׁלוֹם עָלֶיךָ בְּרַ לְיוֹאֵי. אָמַר לְקָה: אֲבָטְחָךְ לָךְ וְלְאַבּוּךָ לְעֵלְמָא דְאַתִּי. אָמַר לְקָה: שְׁקוּרִי קָא שְׁקַר בִּי, דְּאָמַר לִי "הַיּוֹם אֶתִּינָא" וְלֹא אֶתָּא. אָמַר לְקָה: הָכִי אָמַר לָךְ: "הַיּוֹם אִם בְּקוּלוֹ תִשְׁמָעוּ."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין צח, א.

169 והקללה אם לא תשמעו

"והקללה אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם". המילה "אם" מלמדת שהקללה היא אפשרות בלבד.

Deuteronomy 11:28 דברים י"א:כ"ח

וְהִקְלָלָה אִם־לֹא תִשְׁמָעוּ אֶל־מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתֶּם:
and the curse, if ye shall not hearken unto the commandments of the L-RD your G-d, but turn aside out of the way which I command you this day, to go after other gods, which ye have not known

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

170 אלה החוקים והמשפטים

"אלה החוקים והמשפטים והתורות", בסוף התוכחה שבפרשת בחוקותי. מילים אלה פותחות את המאמר שהטקסט מצטט בעניין מטרת הקללה.

Leviticus 26:46 ויקרא כ"ו:מ"ו

אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרוֹת אֲשֶׁר נָתַן ה' בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה:

These are the statutes and ordinances and laws, which the L-RD made between Him and the children of Israel in mount Sinai by the hand of Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

171 ויברך דוד את ה'

"ויברך דוד את הו' לעיני כל הקהל". ראשי התיבות של המילים הם "ודא".

I Chronicles 29:10 דברי הימים א כ"ט:י'

וַיְבָרֶךְ דָּוִד אֶת־ה' לְעֵינֵי כָל־הַקֹּהֶל וַיֹּאמֶר דָּוִד בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וָעַד־עוֹלָם:

Wherefore David blessed the L-RD before all the congregation; and David said: 'Blessed be Thou, O L-RD, the G-d of Israel our father, for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, י.

172 ר"ת ודאי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' משנת חסידים מסי' יום ר"ה פ"ט מ"ז. [כ].

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Vilna Edition (Public Domain); Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/1

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק